Mustaqil gazeta

HURRIYAT

4-10 aprel 2001-YIL

14 (218)-son

HAFTANING CHORSHANBA KUNI CHIQADI

1996 yil dekabrdan chop etila boshlagan

Ш.АКРОМОВ фотоси

Ният

ҲАЁТБАХШ УМИДЛАР МУЖДАСИ

БОҚИМАНДАЛИК ЯРАТУВЧАНЛИККА ЎРИН БЎШАТИБ БЕРАДИ

Энг содда ва энг... бошоғриқ фан — фалсафада "инкорни инкор" диалектикаси мавжуд. Инсон ҳаёти, унинг босиб ўтган йўлию қолдирган ёдгорликларига ана шу диалектика нуқтаи назаридан ёндашилгудек бўлса, ғалати хулоса келиб чиқади: инсон ўз-ўзини инкор этади. Мутлақ айнанлик бўлмаганидек, инсоннинг фарзанди ҳам ҳеч қачон айнан ўзидек бўлолмайди, айнанлик тафовутга айланади, тафовут эса айнанликнинг айнишидир. Оталар ва болалар ўртасида келиб чиқадиган азалий ва абадий муаммонинг ибтидоси ҳам ана шунда. Уларни кўп-кўп умумий ўхшаш жиҳатлар уйғунликда кўришга ундаса ҳам, отага нисбатан фарзанднинг замон ва макон таъсирида ривожланиши ўртадаги яқинликка, айнанликка соя ташлайверади. Зеро, ривожланишнинг ўзи ички зиддиятларнинг ривожланиши туфайли юзага келадиган ҳодисадир.

Президентимиз Ислом Каримовнинг ёшларимизга билдираётган юксак ишонч-эътибори замирида юрт келажагига нисбатан куюнчаклик ҳисси ётганини кўриш мумкин. Зеро, **"Фарзандларимиз биздан кўра кучли, билимли, доно ва албатта бахтли бўлишлари шарт!"** дея айтилган пок ният мантиғида ана шу нозик умид ўз ифодасини топган, назаримда.

Узоқ ва яқин тарихдан кўринадики, ўзини ҳурмат қилган кўпгина давлатларда барча замонларда ҳам ёшлар муаммоларига алоҳида эътибор қаратилган. Ёшлар — катта ва кучли оқим, айниқса, аҳолисининг 60 фоизини ўсиб келаётган ёш авлод ташкил этадиган Ўзбекистон учун ҳам ёшлар муаммоларига янгича ёндашиш кераклигини ижтимоий вазиятнинг ўзи тақозо этиб турибди. Ёш авлодга шу пайтгача эътибор берилган, бироқ мустақилликнинг ўнинчи йили арафасида уларга жиддий эътибор зарурлиги кун тартибидан ўрин олди.

Ўзбекистон Республикаси "Камолот" ёшлар ижтимоий ҳаракатининг матбуотда эълон қилинган дастури ва Низоми лойиҳаларини кўздан кечира туриб некбин, умидбахш мулоҳазаларга юзма-юз келдим. Дастур лойиҳасида ҳаракат фаолиятининг умумий мақсади ихчам ва лўнда ифода этилган: "...**ёшларни бирлаштириш, соғлом турмуш талаблари асосида тарбиялаш, жамиятда муносиб ўрин эгаллашига кўмаклашиш, уларнинг манфаатларини ҳар томонлама ҳимоя қилиш, ёш йигит-қизларнинг ўз ақл-заковати, куч-қудратини тўла намоён этиши учун зарур шарт-шароитни ташкил қилиш, ёш авлоднинг таянчи ва суянчи бўлишдан иборатдир".**

Юқоридаги жумлаларда инсоннинг дунёқараши энди-энди шаклланиб келаётган ўсмирлик давридан то ўрта ёшнинг бошланғич "чегараси"гача (30 ёш) бўлган давр қамраб олинган. Бу оралиқда ёшларнинг маълум маънода жисмоний, руҳий ва маънавий шаклланиши, келажакка нисбатан мустақил йўлни танлаб, унга тушиб олиш палласига тўғри келади. Қисқаси, инсоннинг ақлий-фикрий пойдевори айнан ана шу даврда бунёд бўлади. Табиийки, унинг кейинчалик қай йўналиш-оқимда кетиши яна ва яна ижтимоий муҳитга ва "пойдевор"нинг пишиқ ё мўртлигига боғлиқ бўлиб қолаверади.

"Камолот" ёшлар ижтимоий ҳаракатининг дастури лойиҳасидаги яна бир диққатга сазовор ўринлардан бири **"ёшларни замонавий касб-ҳунарларга ўргатиш орқали боқимандалик кайфиятидан халос қилиш, уларда бозор кўникмаларини шакллантириш ва тадбиркорлик қобилиятини юзага чиқариш"** жумласидир. Айнан "**ёшларни боқимандалик кайфиятидан халос қилиш"** жумласини истаганча талқин этиш мумкин. Шарқда, асосан, бизнинг минтақада фарзанд ўн саккиз ёшгача ҳам, ҳатто ундан кейин ҳам оила аъзоларига суяниб, улардан моддий ва маънавий кўмак олиб яшайди. Маънавий кўмак ўз йўлига, бироқ оила қуришга лойиқ кап-катта ўғилнинг ёхуд бир-иккита болага ота бўла туриб ота-онасининг моддий қарамоғида яшаш айрим "шоввоз"лар учун ҳанузгача уят бўлмай қолаётгани кишини таажжублантиради. Ёшларимиздаги айни ана шу кайфият ўз-ўзига ишончсизлик, бировнинг ҳисобидан кун кечириш бора-бора ўзгаларнинг ҳақидан, ҳаромдан ҳазар қилмаслик кайфиятини улғайтирмайдими?

Бугунги ёшларимизга хос бўлган амалпарастлик, сохта шон-шуҳратга ўчлик, тоқатсизлик иллатларининг тагзамирида боқимандалик унсурлари йўқмикан деган мулоҳазага ҳам боради киши. Бироқ "Камолот" ёшлар ижтимоий ҳаракати дастурида келтирилганидек, эндиликда бундай кайфиятларга чек қўйилиши, шубҳасиз, ёшларимизни тўғри йўлга солади. Зеро, Кадрлар тайёрлаш миллий дастурида ҳам ёшларни касб-ҳунарли қилишга катта эътибор қаратилган.

"Камолот" ёшлар ижтимоий ҳаракатининг Низомида ҳаракат ўз сафларида жинси, ирқи, миллати, тили, дини, шахсий ва ижтимоий мавқеидан қатъий назар, қоида тариқасида, ўн тўрт ёшдан ўттиз ёшгача бўлган мамлакатимиз фуқароларини бирлаштириши таъкидланади. Низомга кўра **"ҳаракат аъзолигига:**

— унинг дастурий вазифа ва мақсадларини ҳамда Низом талабларини тан оладиган, уларни амалга ошириш йўлида фаол ҳаракат қиладиган;

— Ватан тараққиёти, юрт тинчлиги, мамлакатимиз келажаги, халқ фаровонлиги йўлида меҳнат қилиш ва курашишни ўзи учун эътиқод деб биладиган;

— ўқишда, меҳнатда, ҳарбий хизматда, жамоатчилик ишларида бошқаларга ўрнак бўладиган ёшлар қабул қилинади".

Назаримда, ҳаракат аъзолигига қабул қилиш принциплари адолат мезонлари асосида ишлаб чиқилган. "**Ватан тараққиёти, юрт тинчлиги, мамлакатимиз келажаги, халқ фаровонлиги йўлида меҳнат қилиш ва курашишни ўзи учун эътиқод деб биладиган"** авлод кам бўлмайди, бундай авлодга инонаётган давлатнинг ҳам эртаси ёруғ бўлиши шубҳасиздир.

Ҳаракат Низомида унинг барча йўналишлари аниқ ва тушунарли ифода этилганини кўриб кўнгилда иliқлик туйдик.

Демак, янги минг йилликнинг илк йилида Ўзбекистон ёшлари ягона ҳаракат остида жипслашмоқда. Бу жипслик озод ва обод Ватанимиз истиқболи ишончли қўлларда эканидан, ҳаётбахш умидлардан мужда беради.

Норали АСЛОН

Хабар

ҲАМКАСБЛАР ТЕСТДАН ЎТИШДИ

Бугунги журналистнинг маънавий ва маърифий дунёқараши қандай? У ўз соҳасига оид қонунларни яхши биладими? Бу масалалар миллий истиқлол мафкурасининг ҳақиқий жангчилари — журналист кадрларни танлаш, жой-жойига қўйишда ниҳоятда муҳимдир. Хўш, юқоридаги саволларга аниқ жавоб олишнинг йўли борми? "Халқ сўзи" ва "Народное слово" газеталари таҳририятида вилоят мухбирлари аттестациясининг биринчи босқичида тест синови амалга оширилди. Бунда таҳририятга Вазирлар Маҳкамаси Давлат тест маркази ходимлари яқиндан ёрдам беришди. Мазкур идора мутахассислари журналистларнинг касбий иқтидорини бугунги давр талаблари асосида аниқлаб берувчи саволлар тузиш, вилоят мухбирларининг жавоб варақаларини компьютер ёрдамида текшириб бериш ишларини тезкорлик билан бажаришди. Натижа нима бўлди денг? Адолат мезонига айланган тест якунида уч нафар мухбирнинг бугунги савияси қониқарсиз эканлиги маълум қилинганида ҳеч ким эътироз билдира олмади.

Бу тажрибани бошқа ижодий жамоалар ҳам татбиқ этишса чакки бўлмасди.

А лаббай?!

Зийрак ҚАЛАМКАШ

Мулоҳаза

СОҲИБҚИРОН ҚАДАМЖОЛАРИНИ ИЗЛАБ

Сўнгги йилларда соҳибқирон Амир Темур шахси ва ҳарбий салоҳияти, юришларига бағишланган кўплаб илмий тадқиқотларнинг юзага келиши қувонарли ҳолдир. Бу борада, айниқса, Ўзбекистон Республикаси Фанлар Академияси Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик институти илмий ходимларининг ижодий фаолиятлари алоҳида таҳсинга лойиқ. Зеро, мустабид тузум даврида соҳибқирон шахсияти бошқача талқин қилинар, ёхуд бутунлай ўрганилмас эди. Хусусан, муқаддас қадамжолар юзасидан илмий кузатишлар олиб бориш ҳам батамом тақиқлаб қўйилган эди. Шу маънода соҳибқирон қадамжолари тарихини алоҳида мавзу сифатида ўрганиш муҳим тадқиқот объекти ҳисобланади.

XV аср қадамжолари, жой номларини тадқиқ этиш нафақат ўзбек номшунослиги вазифаси, балки манбашунослик, этнография, қадимшунослик, археология соҳаларининг ҳам муҳим муаммоси саналади. Ушбу давр жой номлари тарихини ўрганиш билан боғлиқ мураккаб муаммолардан бири, у ҳам бўлса қадамжолар мажмуини белгилашдир. Тўғри, соҳибқирон шахсияти билан боғлиқ манбаларда, янги нашрларда қадамжолар деб ажратиб кўрсатилмаса-да, бироқ умумий қилиб жой номларига қисқа изоҳлар бериб ўтилган. Аммо бу етарлими? Албатта, етарли эмас, негаки ҳозирда аксарият жой номлари тарихийлик касб этмайди. Уларнинг номланишида ўтмиш билан боғлиқлик умуман сезилмайди. Шу жумладан, ўтмишда соҳибқирон ташаббуслари билан қурилган, у кишининг назарлари тушган ёки қутлуғ қадамлари етган муқаддас қадамжолар тарихига назар ташлаш, қайтадан тиклаш бугунги илмий салоҳиятимизнинг юксалиши учун замин ҳозирлайди.

Демак, муқаддас қадамжоларнинг тарихийлигига эътибор бериш билан бирга уларнинг номланиши, этимологиясини кенг таҳлил этиш ҳам фойдадан холи эмас. Қолаверса, бу давр талабидир.

Манбалардан маълумки, соҳибқирон Амир Темур жанглардан ўз юртига зафар қучиб қайтаётганида, шунингдек, улуғ айём кунларида албатта муборак қадамжоларни зиёрат қилганлар, бобокалонлар руҳига дуои фотиҳа қилганлар. Эндиликда ҳам бу урф-одатларимиз, расм-русмларимиз тикланиб, Хотира майдонлари, мажмуалар ҳам барпо этилмоқда. Дарҳақиқат, ўтганлар руҳини хотирлаш, муқаддас қадамжоларни тавоф қилиш, уларни абадийлаштириш каби хайрли ишларимиз кундан-кунга тобора орта бориши азалий-миллий қадриятларимизнинг қад ростлаётганидан далолатдир.

Манзар АБДУЛХАЙР,
филология фанлари номзоди

Ҳафта воқеалари

Мамлакатимиз раҳбари Ислом Каримов — Германияда!

Берлинда профессор Леонид Левитиннинг "Ўзбекистон тарихий бурилиш палласида" номли китоби тақдимоти бўлди

Президент Ислом Каримовнинг "Ўзбекистон XXI аср бўсағасида: хавфсизликка таҳдид, барқарорлик шартлари ва тараққиёт кафолатлари" китобини польшаликлар она тилида ўқийдиган бўлишди

Сафар

ВЕСТФАЛИЯ КЕНГЛИКЛАРИДА

Бундан бир неча йил муқаддам немис айирбошлаш хизматининг Ўзбекистон бўлими воситачилигида Ўзбекистон жаҳон тиллари университети немис филологияси факультети Германиянинг Рур университети (Бохум) Германистика институти билан хамкорлик шартномасига имзо чеккан. Шунга кўра бир гуруҳ ўзбекистонлик олмоншунослар Шимолий Рейн – Вестфалия ерларига – Бохум шаҳридаги атокли Рур университетига ташриф буюрдилар.

Европанинг энг улкан аэропорти Майндаги Франкфуртда адашиб қолиш ҳеч гап эмас. Яхшиямки, ҳар қадамда мушкулингизни осон қиладиган сервиз хизматлари – эътиборингизни тортувчи, ширин каломи билан сизга хизматга ҳозиру нозир кўрсаткичлар бор. Маълумотхоналарда ўтирган ходим ва ходималарнинг дарчалари олдида ур-сур йўқ. Хотиржамлик билан ўзингизга зарур маълумотни олиб, сафарингизни давом эттираверасиз. Мабодо юкларингиз оғирлик қилиб қийналсангиз, "Мерседес", "Самсунг" корхоналарида тайёрланган қулай аравачалар хизматингизга шай.

Мамлакатнинг турли шаҳарларига элтувчи бош вокзал ҳам аэропорт билан ягона мажмуани ташкил этади. Эскалатордан пастга тушсангиз кифоя.

Бохумга борар манзилимиз уч соатлик йўл.

Поезднинг шинам, озода вагонларида, юмшоқ ўриндиқлардан жой олиб, деразалардан гўзал табиат манзараларини кузатиб бораяпмиз. Бонн, Кёльн, Дюссельдорф, Эссен каби машҳур шаҳарлар ортда қолмоқда, темир йўлнинг икки томони ўрмонлар, унча баланд бўлмаган тоғлар, тоғлар ёнбағрида бир текис таралган узумзорлар. Эътиборимизни тез-тез учрайдиган ўрта асрлар меъморчилиги обидалари, барокко ва готик услубда қурилган қалъа ва ибодатхоналар жалб этади. Серсув Рейн биз билан баробар манзилга ошиққан йўловчидек шитоб билан мавжланиб оқади. Йўловчи ҳамроҳларимизнинг айтишича, ёғингарчиликнинг кўп бўлаётганлиги Рейнни қирғоқлардан тошириб юбормоқда.

Бохумда бизни сафаримиз сабабчиси, ўтган йили Тошкентда маърузалар ўқиган доктор, профессор Хайнц Менге очиқ чеҳра билан кутиб олди, ўз "Фолксваген"ида биз учун ҳозирланган меҳмонхонага кузатиб қўйди. Келган кунимиз бу ерлар учун унча одатий бўлмаган тарзда, қуёш чарақлаб турган экан.

— Бир ҳафтадан буён ёмғир эзиб юборди, мамлакатингиз қуёшини бирга олиб келганингиз учун раҳмат, - дея лутф қилди мезбон.

Меҳмонхонамизга жойлашиб, эндигина узоқ йўлдан нафас ростлаб турганимизда, жаноб Менге университет билан танишиш бугундан бошланишини айтди.

Гарчи Рур университети ҳақида узуқ-юлуқ маълумотларга эга бўлсак-да, Германиянинг энг ёш, лекин нуфузли таълим ва фан маркази билан яқиндан танишиш, унинг мавқеи ва имкониятлари билан ошна бўлиш, тажрибаларни ўрганиш айни муддао эди.

Университет бинолари жойлашган ҳудуд шунчалик улканки, уни пиёда айланишга бир неча соат ҳам етмаслиги аниқ. Ўқув корпуслари, институтлар, лабораториялар, кутубхоналар, талаба ва профессор-ўқитувчиларга хизмат қилувчи савдо расталари, банк, почта, китоб дўконлари, ресторан ва қаҳвахоналар, 60 дан ошиқ магазинлар талабалар шаҳри аҳолисининг хизматида. Уни қисқа қилиб "Уни-центр" ("Уни-марказ") деб аташар экан.

Университетда 496 профессор, 6805 ходим хизмат қилади, 57 мингдан ортиқ талаба, шу жумладан жаҳоннинг кўплаб мамлакатларидан келган 5565 талаба 20 та факультетда таҳсил олади.

(Давоми 3-бетда)

Анжуман

МАТБУОТ КОТИБЛАРИ СЕМИНАРИ

27-30 март кунлари Ўзбекистон Президенти ҳузуридаги Давлат ва жамият қурилиши академиясида вазирликлар, идоралар, давлат компания ва концернлари матбуот хизматлари, омма билан алоқалар бўлимлари раҳбарлари учун "Ҳукумат фаолиятида матбуот котибининг ўрни" мавзусида семинар-тренинг бўлиб ўтди.

Президент матбуот хизмати, Давлат ва жамият қурилиши академияси, АҚШнинг мамлакатимиздаги элчихонаси, Ўзбекистон Миллий Матбуот маркази ҳамкорликда ташкил этган ушбу анжуманда вазирликлар ва идораларнинг матбуот котиблари, оммавий ахборот воситалари билан алоқаларга масъул ходимлар, шунингдек, академияда таҳсил олаётган тингловчилар иштирок этдилар.

Семинардан асосий мақсад – демократик тараққиёт йўлидан бораётган Ўзбекистонда матбуот хизматлари фаолиятини янада яхшилаш, унинг ахборот олиш кафолатлари ва эркинлигини таъминлаш механизми сифатидаги ўрнини кучайтириш, бу борада ривожланган мамлакатлар, жумладан, АҚШ тажрибасини ўрганишдан иборат.

Маълумки, Ўзбекистон Президенти Матбуот хизмати ва Миллий матбуот маркази матбуот котиблари учун марказда бир неча семинар ва учрашувлар ўтказди. Ана шу тарзда Ўзбекистон Миллий матбуот марказида Матбуот котиблари клуби ташкил этилди. Клуб учрашувлари чоғида матбуот хизмати раҳбарлари ва ходимлари ўзаро тажриба алмашиш, касб маҳоратларини ошириш имкониятига эга бўлдилар. Бу галги семинар-тренинг давомида матбуот хизмати раҳбарлари ҳукумат ва матбуот муносабатлари, ОАВнинг зиддиятли вазиятларда фаолият юритиши, ишларни режалаштириш, шунингдек, матбуотда маънавият, иқтисодий масалаларнинг ёритилиши, ахборотларни тўплаш ва етказишда замонавий техник воситалардан фойдаланиш билан боғлиқ масалалар юзасидан маърузалар тингладилар.

Бу галги семинар-тренингнинг ўзига хослиги шундаки, унга Америка Қўшма Штатлари Гарвард университети қошидаги Жон Кеннеди номидаги Давлат қурилиши факультети Вашингтон бўлими ижрочи директори Маргарет Салливан хоним таклиф этилди. Бу бежиз эмас, албатта. Чунки М.Салливан матбуот котиблиги, пабрлик рилейшнз борасида катта тажрибага эга мутахассис ҳисобланади. У 1991-93 йилларда Оқ уйда вице-президент Дэн Куэл маҳкамасида хизмат қилган. "Coplei" ахборот агентлиги, "The San Diego Unio", "The Boston Rekord American" газеталарида журналист мактабини ўтаган. Ҳозирги лавозимигача бўлган даврда М.Салливан хоним Буш-Чейни сайлов кампанияси даврида Матбуот хизматида фаолият юритган.

У бир неча йил давомида Вашингтондаги аёл журналистлар клуби, кейинчалик Миллий матбуот клуби президенти бўлиб хизмат қилган.

М.Салливан яқинда АҚШ Давлат департаменти тавсиясига биноан Матбуот хизматларининг ОАВ ва омма билан алоқаларни такомиллаштиришга бағишланган янги китоб ёзди. Бу қўлланма яқин кунлар ичида нашрдан чиқиши кутилмоқда. М.Салливан семинар-тренинг иштирокчиларига ўз тажриба ва кузатишлари баён қилинган ушбу қўлёзма асосида маърузалар ўқиди. Уларни қизиқтирган саволларга жавоб қайтарди. Юқорида қайд этилган мавзулар юзасидан академия профессор ва ўқитувчилари ҳам матбуот котибларига маърузалар ўқидилар.

Семинар якунида иштирокчиларга Президент Матбуот котиби Р.Жумаев, Академия ректори А.Азизхўжаев, М.Салливан хоним махсус сертификатлар топширдилар. Ўзбекистон Миллий матбуот маркази қошида ташкил этилган Матбуот котиблари клуби аъзолари Маргарет Салливанни ўз клубларининг фахрий аъзоси этиб сайладилар. Меҳмонга бу ҳақдаги гувоҳномани Матбуот котиблари клуби раиси Р.Жумаев тақдим этди.

Амирқул РАҲИМ ўғли

Мухлис

"КОНЧИ" МУХБИРГА БАЛЛИ!

"Ҳуррият"нинг янги йил сонларини орзиқиб кутгандим. Кутганимдан ҳам зиёда зўр мақолалар чоп этилмоқдаки, бунинг учун таҳририятдагиларга чексиз ташаккур. Газетадаги деярли ҳар бир мақола алоҳида эътирофга лойиқ бўлса-да, менда ўчмас тааассурот қолдиргани "Боқий мўъжиза"дир (2001 йил 1-2-сон). Суҳбат чоп этилгандан буён бир неча ой ўтганига қарамай, унинг мунозараси ҳамон биз адабиётчиларнинг диққат-эътиборимизда.

Таниқли адабиётшунос олим Озод Шарафиддиновнинг тафаккур хазинасидаги фикрларни олтинни қазиб олган кончилардек чуқур ва дадил саволлар орқали "суғуриб" олган журналистга балли!

Қаранг, муҳтарам олимимиз берган жавобларнинг ҳар бирида катта-катта бадиий-илмий мақолаларнинг мағзи бор-а!

Олимнинг дурдона фикрларини ён дафтарчамга ёзиб олдим.

Истагим, газетада ана шундай мазмунан салмоқдор мақолалар кўпроқ чоп этилса.

Абдулаҳад ЎРМОНОВ,
Асака туманидаги 7-мактабнинг адабиёт ўқитувчиси

Мушоҳада

РАҲБАРНИНГ НУФУЗИ, САЛОҲИЯТИ

Миллий истиқлол бизни янги уйғониш даврига олиб кирди. Мамлакатимизнинг учинчи минг йилликдаги қиёфаси қандай бўлади? Келгуси авлодларимиз қандай шароитларда яшайдилар? Жамиятимизнинг иқтисодий, маънавий-ахлоқий, ижтимоий-сиёсий даражаси қандай бўлади?

Ҳеч шубҳасиз, бу саволлар шахсий фароғати гирдобидан юқори турган ҳар бир замондошимизни ўйлантириши табиий.

Бугун Ўзбекистонимиз ўзининг буюк ва саодатманд келажагини бунёд этаяпти. Бу келажак ҳар бир оила, ҳар бир меҳнат жамоасининг равнақидан ташкил топади. Бу тарихий жараённинг муваффақияти, биз рўёбга чиқаришга киришган вазифаларнинг изчил ва самарали амалга оширилиши асосан раҳбарлик даражасига эришган кишиларнинг билим ва уқувига, ақл-идроки ва қатъиятига боғлиқ.

Қашқадарёнинг Касби туманида ёш мутахассис Насрулло Худойбердиев билан суҳбатлашганим эсимда. Унинг ҳар бир мулоҳазаси бозор иқтисодиёти тамойилларини мукаммал ўзлаштирганликдан далолат берарди. У раҳбарликка тайинлангунича Шароф Рашидов номли ширкат хўжалигида қорамолчилик сурункали зарар келтирарди. Янги раҳбар, бир томондан, кирим-чиқимни қаттиқ назоратга олди. Иккинчидан, чорвадорларнинг меҳнат ва турмуш шароитларини яхшилаш йўлларини излади. Гўшт ва сутни шу ернинг ўзида қайта ишлаб, истеъмолчиларга сут ва қатиқдан ташқари сифатли сариёғ, қаймоқ, пишлоқ ва колбаса ҳам етказиб бера бошлашди. У ёзнинг ўрталарида раҳбарликка тайинланган бўлса, хўжалик йили 432 минг сўм фойда билан якунланди. Мана тўрт мавсумки, ферма жамоаси йилига 4-5 миллион сўмга етказиб соф фойда олаяпти.

Ҳеч шубҳасиз, ўтаётган ўн йил мустақил тараққиётнинг ўнлаб, юзлаб, минглаб ана шундай яловбардорларини уйғониш ва янгиланиш жараёнининг олдинги марраларига олиб чиқди. Истиқлол мақсадларига садоқатли, замонавий билимли, халқимизнинг эзгу ниятларини рўёбга чиқариш учун собит раҳбарларнинг янги авлоди шаклланиб келмоқда. Уларнинг аксарияти ҳалоллик ва адолатни минбарларда, сўзда эмас, ўз кундалик ҳаётига шиор қилиб олган. Ўқиш-ўрганиш ва ўқиганларига оғишмай амал қилиш орқали эл-юртда обрў топаётган раҳбар ходимларимиз тобора кўпайиб бораяпти. Мустақил сиёсий ва иқтисодий тараққиётимизнинг бугунги тамойиллари улар учун йўлчи юлдуз. Савиянинг етуклиги, замонавий билимдонлик, инсоний фазилатлар бундай раҳбарларга теварак-атрофидагилардан узоқроқни кўриб ишлашда қудратли қанот бўлмоқда. Улар билим ва малакани муттасил ошириб бориб, замонавий бошқарув илми ва воситаларини тобора мукаммал эгаллаб олмоқдалар. Улар бугунги куннинг ўткинчи майда икир-чикирлари билан ўралашмасдан, истиқбол вазифаларини яққол тасаввур этиб, эртанги кун муаммоларига оқилона ечимлар излаб, одамларни, маблағ ва воситаларни улкан режаларни рўёбга чиқаришга сафарбар этиш йўлларини пишиқтириб яшамоқдалар. Воқеа-ҳодисаларнинг илдизини илғай билиш, моҳиятини англаб етиш, оқибатини кўра олиш, улардан қўл остидагиларни огоҳ этиб, янги довонларга бошлаш фазилатига айланиб бораётган раҳбарлар оз эмас.

Бугунги раҳбарнинг савияси у ўз жамоаси, ўзи етакчи бўлган минтақа ёки тармоқни жаҳон айвонида нечоғлик яққол тасаввур этиши билан белгиланади. Тараққиёт истиқболларига кенг назар ташлаш, тор идоравий ёки тармоқ манфаатларидан юқори кўтарилиш, ривожланган мамлакатлар тажрибасини ўрганиш ва ягона тўғри хулосаларга келиб, мақсад йўлида собит туриш бугунги раҳбар фаолиятининг мезонларидир. Акс ҳолда ёқилғи-энергетика, транспорт, саноат ва қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришида янгича муносабатлар барқарорлигига эриша олмаймиз. Шундайлигига бугунги ҳаётимиз гувоҳ. Саволлар ғужғон: "Барча омиллар борку, нега банкларимиз ташқи бозорда ҳануз фаол ҳаракат қилмаётир?" "Қишлоқдаги ислоҳотлар нима учун оқсамоқда?" "Шунча қонунчилик асослари бўлатуриб, тадбиркорлик фаолияти наҳотки оқсайверса?" "Маънавий-ахлоқий ҳаётимиздаги салбий ҳолатларни бартараф эта оламизми?.."

Шиддаткор ҳаётимиз қўяётган бундай саволларга ўринли жавоб топиб, турли ижтимоий-иқтисодий жараёнларда келиб чиқаётган муаммоларни оқилона ҳал этиш раҳбар ходимларимизнинг савиясига боғлиқ. Мақсадга элтувчи йўллар кўп, уларнинг мақбулини топа билиш, одамларни шу ягона тўғри йўл эканлигига ишонтириш ва олға бошлаш осон эмас. Бу ақл-идрок, салоҳият ва фидойилик талаб қилади. Шу маънода раҳбарлик қовурилиб, куйиб-ёниб яшашдир. Шундайлардан ёрқин излар қолади, шундайларни эл-юрт унутмайди.

Мамлакатимиз иқтисодиёти жаҳон иқтисодий тизими билан тобора кўламли ва чуқур интеграциялашиб, уйғунлашиб бормоқда. Инвестиция сиёсатини, ташқи иқтисодий алоқалар тамойилларини пухта эгаллаб олиш савияни ошириб боришнинг зарур шарти эканлигини ҳар бир раҳбар асло унутмаслиги лозим. Бозор инфратузилмасини, консалтинг, маркетинг, инженеринг, лизинг, суғурта тизимлари фаолиятини ривожлантириш пухта билим, профессионал малака талаб қилади. Буларсиз ҳеч бир раҳбар, хоҳ у кичик бир корхонани бошқарсин, хоҳ вазирлик даражасида бўлсин, ишни муваффақиятли юрита олмайди.

"Ислоҳотларнинг моҳиятини аввало раҳбарнинг ўзи яхши тушуниши зарур, - деб кўрсатади Президент Ислом Каримов. — У масъул бўлган ҳудуднинг муаммоларини, эҳтиёжларини чуқур англаб, каттаю кичикнинг ишончини қозониб, уларни рози қилиб, ўзининг амалий ишлари билан эл-юрт ҳурматига муносиб бўлиб ишлаган тақдирдагина халқни ўз изидан эргаштириш мумкин". Бунинг учун ҳар бир ишда кенг жамоатчилик фикрига таяниш, одамларнинг ўринли маслаҳатларига суяниб ишлаш лозим. Шуни асло унутмаслик керакки, вилоят, шаҳар ёки тумандаги ижтимоий-иқтисодий аҳвол биринчи раҳбарнинг савияси билан белгиланади.

Савияси паст раҳбар расмиятчи бўлади, маъмуриятчиликни кучайтиради, кўзбўямачиликни томир ёйдиради, лоқайдликни одатга айлантиради. Малака, билим, уқув, ишчанлик, тадбиркорлик яқин ва истиқбол вазифаларини аниқ белгилаб, одамларни ҳаракатга келтириш мезони. Айтмоқчимизки, ўз амалий савиясини муттасил ошириб боришни ўйламаган, тинмай изланмаган раҳбар фаолиятида депсиниш бошланади. Тўрачилик, сансалорчилик савия пастлигининг оқибатидир. Билим, ақл-заковат етишмаса, дўқ-пўписага, бақир-чақирга ўтилади.

Савия билан мансаб, лавозим ёки вазифанинг мутаносиблиги барқарор бўлмас экан, аҳвол ўзгармайди. Бунинг учун — Кадрлар тайёрлаш миллий дастурини изчил рўёбга чиқариш, янги типдаги раҳбарларни тарбиялаб етиштириш, бугунги баъзи салбий жиҳатлар уларнинг руҳияти ва амалий қадамларига путур етказмаслиги учун зарур чораларни кўриш керак. Янги, навқирон кучларга ишонч билан қараш, уларга суяниш, уларга рағбат бағишлаш бунинг асосий шартидир.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2000 йилда мамлакатни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш якунлари ҳамда 2001 йилда иқтисодиётни эркинлаштириш ва ислоҳотларни чуқурлаштиришнинг устувор йўналишларига бағишланган мажлисидаги маърузаларида Президентимиз Ислом Каримов раҳбарликка ўз ишини пухта биладиган одамлар тайинланиши лозимлигини алоҳида таъкидладилар. Биз янги, учинчи минг йилликка қадам қўйиб, мамлакатимизнинг буюк келажагини бунёд этар эканмиз, бу жараённинг самарадорлиги кўп жиҳатдан жамиятдаги янгиланиш даражаси раҳбарликнинг савияси билан белгиланишини асло унутмаслигимиз керак.

Абдулла СУЛАЙМОНХЎЖАЕВ

Таклиф

СУҲБАТДОШ БЎЛА ОЛДИКМИ?

Оддий ахборотлар замони ўтди

Бу йил юртимиз мустақиллигининг 10 йиллигини кенг нишонлаймиз. Шубҳасиз, шу йиллар ичида оммавий ахборот воситаларининг ҳақиқий "тўртинчи ҳокимият"га айланиши учун амалга оширилган ишларни ҳам эсга оламиз. Мустақилликнинг 10 йиллиги арафасида шу нарсани алоҳида таъкидлаш кераккки, оммавий ахборот воситалари фаолиятини тартибга солувчи қонунлар ва қарорларнинг салмоқли мажмуаси вужудга келганлиги қувонарлидир. Бир сўз билан айтганда, мустақил давлатимизда оммавий ахборот воситалари ва уларга хизмат қилаётган журналистларнинг эркин ва ошкора ижод қилишлари учун ҳуқуқий замин яратилди. Муҳтарам юртбошимиз ўтган йили журналистларга йўллаган байрам табригида: "матбуотни... суҳбатдошга қиёслаш мумкин" деб айтган эдилар. Аммо шуни айтиш керакки, газета билан газетхон ўртасидаги муносабатга "суҳбатдошлик" ибораси жуда мос тушган. Табрикда айтилгандек, "нозиктаъб, кўпни кўрган, доно халқимизга муносиб суҳбатдош бўлиш осон иш эмас".

Мен туман газетасининг муҳаррири сифатида эмас, оддий бир журналист сифатида шу ўтган 10 йил ичида "халқимизга муносиб суҳбатдош" бўла олдикми, деб кўп мулоҳаза қиламан. Хўш, шу нуқтаи назардан туман газеталари мустақилликнинг шу қисқа, лекин катта ўзгаришларга бой бўлган даврида нималарга эришди, ўз саҳифаларида замон нафасини тўла акс эттира олдими, одамларимиз онгидаги ўзгаришлар қай даражада ёритилди, маънавиятдаги қадамлар илғаб олиндими?

Шу каби саволларга босиб ўтган йўллар ҳисобидан аниқ жавоб излашимиз керак. Зеро, кўлга киритган ютуқларимиз билан бирга, "кўзимиз етмаётган" муаммолар ҳам бор.

Оммавий ахборот воситалари тўғрисида гап кетар экан, кўпроқ марказий нашрлар ҳақида сўз юритилади. Ваҳоланки, газетанинг ҳажмидан ёки тарқалиш кўламидан қатъий назар, мустақилликнинг ҳар бир қадамини кузатиб бораётган ва унга ўзининг ҳиссасини қўшиб яшаётган хонадонга матбуот турларидан бири, шу жумладан, туман газетаси ҳам кириб боради. Гарчи туман газеталарининг (майли, бир жойда 1000 нусха, бир жойда 3000-5000 нусха) тарқалиш доираси чекланган бўлса ҳам "суҳбатдош" бўлишда уларнинг ўрни борлигини инкор этиб бўлмайди, ахир.

Мен меҳнат қилаётган "Машъал" туман газетаси ҳам икки мингга яқин нусхада чоп этилади. Демак, шунча хонадонда газета ўқилади, ёзганларимиз таҳлил этилади. Энди гап биз нима ёзаётганимизда. Тажрибамдан келиб чиқиб айтмоқчиманки, газетанинг ҳар бир сонида ҳаётимиздаги ўзгаришларнинг лоақал бир қиррасини очиб бермасак ва мустақилликнинг халқимизга берган буюк неъматларини ҳам маънавий, ҳам моддий жиҳатдан ифода эта олмасак газетхон газетани қўлига бир олиб, сўнг ташлаб қўяди. Фалончи ердан фалон центнер ҳосил олинди, фалон тонна билан режа бажарилди деган оддий ахборотлар замони ўтди, энди одамлар янги замоннинг янги гапини кутиб яшайди.

Яна бир гап. Кўп ҳамкасбларимиз газетачиликда бир томонга эътиборни қаратишмайди. Бу — газетанинг безатилиши. Чиройли қилиб терилган саҳифалар, одамни ўқишга ундайдиган сарлавҳалар ҳам газетхон савиясини оширишда муҳим ўрин тутади. Шу нуқтаи назардан "Халқ сўзи", "Ҳуррият", "Ўзбекистон овози" газетаси туман газеталари учун ибрат олса арзийдиган нашрлардир.

Газетамиз 5-6 йилдан бери компьютерларда терилиб, замонавий босмахона машиналарида чоп этилади. Қоғоз ва босмахона харажатлари обунадан ва уюштирилаётган реклама-эълонларимиздан тушган маблағлар ҳисобига амалга оширилади.

Маълумки, республикамизда нечта туман бўлса, деярли шунча туман газетаси бор. Демак, матбуотнинг бу кичик "фронт"ида ҳам юзлаб журналист ишлайди. Уларнинг иқтидори ва савияси ҳам ҳар хил. Агар Ўзбекистон Оммавий ахборот воситаларини демократлаштириш ва қўллаб-қувватлаш ижтимоий-сиёсий жамғармаси томонидан муҳаррирлар ўқуви ташкил этилиб, қизғин суҳбатлар уюштирилса, таниқли журналистларнинг ҳамда нуфузли газеталар фаолияти билан таништирилса, бугунги кунда туман газетаси қандай бўлиши кераклиги ҳақида баҳслар юритилса ёмон бўлмас эди. Ўйлайманки, бундай хайрли ишдан ҳаммамиз ютар эдик.

Ҳамид НОРҚУЛОВ,
Ўрта Чирчиқ туман газетаси бош муҳаррири

Тил

"УСТАВ" — НИМА, "НИЗОМ"-ЧИ?

Юридик иборалар ўз номи билан аталса

Тил миллатнинг кўрки, ифтихори. Айниқса, тилимизга давлат мақоми берилиши унинг мавқеини янада оширди. Бу эса уни алоҳида муҳофазалашни тақозо этади. Тан олиш керак, мамлакатимизда бошланган ислоҳотлар муваффақият билан амалга оширилмоқда. Ислоҳотлар муваффақияти таг-замирида эса тилимизнинг ҳам ўз ўрни бор. Зеро, инсоннинг бутун салоҳияти, интеллекти пировардида тил орқали оммага етказилади. Бу ерда ижод соҳибининг нафақат миллатга мансублиги, балки у қайси тилда ижод қилиши ҳам қадрланади.

Жаҳонга юз тутиш, дунё мамлакатларининг бизга томон интилиши, очиқ иқтисодиётнинг, ишлаб чиқаришнинг шакллантирилиши тилимизга, истеъмолимизга янгидан-янги сўзларни олиб кирмоқда. Бу ҳол ҳуқуқ илмида ҳам, ҳуқуқ амалиётида ҳам кўзга ташланмоқда. "Ҳуқуқий давлат", "фуқаролик жамияти", "ўзбек давлатчилиги", "мухтор вакил", "мадҳия", "жамоат бирлашмалари", "мол-мулк", "бошқарув", "ҳокимлик", "хўжалик ширкати ва жамияти", "дахлсизлик" каби сўзларимизга қайта умр бахш этилган бўлса, анъанавий "демократия", "банк", "субъект", "объект", "фонд" каби сўзлар қаторига "концерн", "фирма", "корпорация", "компания", "холдинг-компания", "акционерлик жамияти", "валюта", "аудитор" каби сўзлар кириб келдики, бу ҳолатни фақатгина ижобий баҳолаш керак. Аммо тилимиздаги айрим сўз ва иборалар турли тоифадаги кишилар томонидан ўзларига маъқул вариантларда талқин этилмоқда. Масалан, "юридик шахс" ибораси. Юридик шахслар фаолиятини тартибга солувчи қонун ҳисобланган Ўзбекистон Республикасининг амалдаги Фуқаролик Кодексида шундай дейилади: "ўз мулкида, хўжалик юритишида ёки оператив бошқарувида алоҳида мол-мулкка эга бўлган ҳамда ўз мажбуриятлари юзасидан ушбу мол-мулк билан жавоб берадиган, ўз номидан мулкий ва шахсий номулкий ҳуқуқларга эга бўла оладиган ва уларни амалга ошира оладиган, мажбуриятларни бажара оладиган, судда даъвогар ва жавобгар бўла оладиган ташкилот юридик шахс ҳисобланади". Ана шундай тавсиф берилган "юридик шахс" ибораси қонуннинг бир қатор моддаларида бир неча бор такрорланади. Аммо шунга қарамай, кўпинча бу ибора қўпол равишда "ҳуқуқий шахс" дея юритилмоқда. Бу бир қарашда жуда оддийдек гўё... Аммо нафсиламрини айтганда, бирор егуликни, айтайлик, олмани кўриб, "мана бу зўр кийим экан", демаймиз-ку. Алалхусус, шу ерда Ньютоннинг кишилик жамияти олдидаги буюк хизматини эсламай иложимиз йўқ, яъни $F_1 = F_2$. Таъсир акс таъсирга тенг. Буни "олма" билан "кийим"га, пировардида, "юридик шахс" билан "ҳуқуқий шахс"га солиштиринг-да, мағзини чақиб олаверинг.

Шуни ҳам эслатиш ўринлики, Олий Мажлиснинг 2000 йил 14 декабрдаги сессиясида қабул қилинган "Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар тўғрисида"-ги Қонуннинг 19-моддасида "турлича шарҳлаш имкониятини истисно этадиган тарзда... кўп маънони англатадиган сўзлар ва иборалар... қўлланилишига йўл қўймаслиги" белгилаб қўйилган.

Кўпинча баҳс-мунозарага сабаб бўлаётган яна икки сўз — устав ва низомдир. Одатда, юридик адабиётларда бу сўзларнинг устав ҳолида ёзилганлигини учратамиз. Хўш, ҳақиқатда қандай ёзилиши керак? Уставми ёки низом? Тилчи мутахассисларимиз низом — уставнинг ўзбекчаси дейишмоқда. Унда рус тилидаги "положение" сўзининг таржимаси нима бўлади? Тадқиқотлар шуни кўрсатмоқдаки, ҳозирда устав ҳам, низом ҳам атама сифатида амалда бир хил қўлланилмоқда. Тижорат ташкилоти ҳисобланган юридик шахсда "Устав" мавжуд бўлиб, одатда у маҳаллий ҳокимиятда давлат рўйхатидан ўтказилади. Нотижорат ташкилот ҳисобланган юридик шахсда низом мавжуд бўлиб, одатда у ваколатли давлат органи томонидан тасдиқланади. Масалан, ТДЮИ Низоми Вазирлар Маҳкамаси томонидан тасдиқланган. Бу ерда устав билан низом ўртасида андак фарқни учратсак-да, аммо ҳар иккисининг ҳам мазмун-мундарижаси бир нарсага, яъни юридик шахс фаолиятини ташкил қилишга, тартибга солишга ва ҳуқуқий ҳолатини белгилашга қаратилган. Айни пайтда, қонун ости ҳужжатлари даражасида бўлган устав ва низомлар ҳам мавжуд. Ҳарбий уставлар, транспорт уставлари, қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари контрактация шартномаларини тузиш ва бажариш тартиби тўғрисидаги қатор Низомлар бунга мисол. Баъзан Уставлар халқаро шартнома вазифасини ўтайди ҳам. Дейлик, БМТ Устави. Бу икки атама хусусида сўнгсўзимиз шуки, устав ҳам, низом ҳам лозим пайтда ўз номи билан аталиши маъқулдай...

"Ижара" ва "аренда" сўзлари-чи? Шартномавий муносабатларни, уларнинг қурилмаси (конструкцияси)ни ҳуқуқий тартибга солувчи қонун — Фуқаролик кодексида бу сўзлар ягона — ижара тарзида берилган. 1998 йил 24 декабрда тасдиқланган ва 1999 йил 1 апрелдан амалга киритилган Уй-жой Кодексида уларнинг ҳар бири алоҳида белгиланди. Унга кўра, хизмат турар жойи ижара шартномаси шу турар жой мулкдори ёки у вакил қилган орган билан иш, хизмат вақтида ундан фойдаланиш учун топширилаётган шахс ўртасида тузилади. Аренда шартномаси асосида турар-жой юридик шахсларга эгалик қилиш ва фойдаланиш учун берилади. Айни вақтда юридик шахс ҳам турар-жойдан фақат фуқаролар яшаши учун фойдаланиши мумкин. Демак, қайси атама, ибора қай вақтда қўлланилишини қонун аниқ белгилаган.

Кези келганда айтиш лозимки, қайси бир нашрда, ҳуқуққа доир чиқишда "ҳал қилув қарори" ибораси "-чи" қўшимчаси қўшилиб, "ҳал қилувчи қарори" деб бузиб ёзилган. Процессуал қонунларда суднинг ишни мазмунан ҳал қиладиган қарори ҳал қилув қарори деб номланиши белгиланган. Агар суднинг ҳал қилув қарорлари Ўзбекистон Республикаси номидан чиқарилишини эътиборга олсак, юқоридаги ҳолат нечоғли қўпол кўринишини тасаввур этиш қийин эмас.

Хулоса ўрнида айтмоқчимизки, тилимизни соф, озода сақлаш, уни келгуси авлодга қадрият сифатида қолдириш учун ҳар биримиз масъулмиз, бунинг учун андак қонунлардан бохабар бўлиш, лозим бўлса, мутахассис билан фикрлашиш талаб этилади, холос. Юридик атама ва ибораларнинг академик луғатини яратиш ва чоп этишга эса аллақачон фурсат етган...

Миродил БАРАТОВ,
Тошкент давлат юридик институти катта ўқитувчиси

Муаммо

ИЖАРАДАГИ КУТУБХОНА

Қорақалпоғистон Республикасида биринчи кутубхона ташкил топганига шу йил 65 йил тўлади.

Бу муҳим санани нишонлаш учун тармоқ ходимлари қандай тараддуд кўришмоқда? Шу саволга жавоб олиш мақсадида Қорақалпоғистон Республикаси Маданият вазирлигига қарашли Республика марказий кутубхонаси директори Гулистон Абдуллаевага мурожаат қилдик.

— Ҳозирги кунда Қорақалпоғистонда 3 та республика миқёсидаги, 17 та марказий, 36 та шаҳар, 11 та туман, 45 та болалар ва 326 та қишлоқ кутубхонаси мавжуд бўлиб, уларда 4 миллион 637 минг 215 дона китоб сақланмоқда. 320 минг 893 нафар китобхон ушбу бебаҳо хазинадан баҳраманд бўлишмоқда.

800 дан ортиқ малакали кутубхоначи уларга намунали хизмат қиляпти.

Мақтаяпти деманг-у, бу рақамлар ўтган олтмиш беш йил давомида эришган ютуқларимизни бугун кўз-кўз қилиб турибди, десам асло муболаға бўлмайди. Тўйга тўёна билан деганларидек, ушбу санага бағишлаб "Кутубхона — маънавият кўзгуси" деб номланган "сирли саёҳат" ўтказишга қарор қилдик.

Ютуқлар — ўзимизники, аммо уларнинг соясида қолиб кетаётган камчиликлардан, имкониятларимиз чекланганлигидан бироз хижолатдамиз.

Республикамиз бўйича мавжуд кутубхоналарнинг аксарияти мослаштирилмаган иморатларда жойлашганлиги боис ўқувчининг эҳтиёжига яраша, шу кун талаби даражасида хизмат кўрсатишга эга эмасмиз. Биргина бизнинг кутубхонамизни оладиган бўлсак, бу ерда ҳам аҳвол ана шундай. Лойиҳа-инвест ташкилотининг хусусийлаштириб олган иморатида ижарада турибмиз. Бинонинг даҳлиз-йўлаклари-ю бизга тегишли бўлган 3-4 та хонасида тиқилиб, аранг ишлаяпмиз.

Китобларни сақлаш, уларни таъмирлаш учун устахона очишга жой йўқ. Китобларни жавонларга 3-4 қаторлаб териб қўйишга мажбур бўляпмиз. Зарур адабиётни соатлаб излаб, китобхоннинг қимматли вақтини бекорга "ўғирлаётганимиздан" дилимиз хижил.

Бизда жуда бой адабий мерос, нодир адабиётлар тўпланган. Улардан фойдаланиш учун эса шароит йўқ. Илмий иш олиб бораётган олимларгагина вақтинча ўқув хонасида фойдаланишга рухсат этяпмиз, холос. Китобхонлар фойдаланишлари учун эса махсус нодир адабиётлар бўлими очишимиз зарур. Бунинг учун эса хона керак. Қанийди, иложи бўлса, санъатга бағишланган адабиётлар бўлими ҳам очсак. Китобларни саралаб, маълум мавзу ва саналарга бағишланган кўргазмаларни ташкил этиш имкони туғилса.

Кутубхоналаримизда янги адабиётлар таъминоти, вақтли матбуот нашрларига обуна қилиш ҳам маблағ танқислиги боис кўнгилдагидек эмас. Жорий йил учун бутун республикамиздаги 438 та кутубхона учун 2 миллион 345 минг 900 сўмлик 376 номдаги газета-журналга обуна бўлдик, холос. Таққослаш учун биргина мисол: Бухоро вилояти марказий кутубхонасининг ўзи 2 миллион сўмдан ортиқ газета-журналга обуна бўлган. Бу ёғига ҳисоб-китобни ўзингиз қилаверинг.

Бегонанинг уйи тор, тур уйингга бор, деб бежиз айтилмас экан. Бирон-бир тадбир ўтказишга чоғлансангиз, иморатнинг эгасидан рухсат сўрашингиз керак. Ижозат беришса хўп-хўп, йўқса шаҳардаги бирорта йирик ташкилотнинг мажлислар ёки спорт залинними ижарага олишга тўғри келяпти.

Ушбу муаммоларни юқори ташкилотларга, республика раҳбарларигача олиб чиқдик. Шароитимизни бир неча бор келиб ипидан игнасигача ўрганиб кетишди. Талабларимиз қондирилишига ваъдалар қилиняпти. Биз эса кутишдан чарчамаяпмиз.

Дарҳақиқат, бу муаммолар тез фурсатда ўз ечимини топиши керак. Раҳбар опа таъкидлаганларидек, китобхонлар учун етарли шарт-шароитлар яратиш вақти келди.

Аминбой ОРТИҚБОЕВ,
мухбиримиз

Муносабат

КЕЛИНГ, ХОЛИС БЎЛАЙЛИК!

Газетамизнинг 2000 йил 27 декабрь кунги 51-сонида филология фанлари доктори Санжар Содиқнинг "Эфирда FM" мақоласи эълон қилинган эди. Мақолада мамлакатимиздаги хусусий радиостанцияларнинг фаолиятлари таҳлил қилинганди. Мақолага ўқувчиларимиз томонидан турлича фикрлар билдирилди. Жумладан, "Internews Network Uzbekistan" ваколатхонаси томонидан нашр этиладиган "Xabarnoma-TV" ахборотномасида ҳам акс-садо берилди. Марҳамат, ўқинг, уни айрим қисқартиришлар билан кўчириб босдик.

...Мақолада кўплаб радиостанцияларнинг, уларнинг бошловчиларининг, эшиттиришларининг номлари тилга олинган. Бир ўринда мақталиб унинг ютуқлари эътироф этилган бўлса, бошқасида камчиликлари саналиб, танқид қилинган. Мақолада билдирилган фикр-мулоҳазаларни тарозига солиб, уларнинг асосли ёки асоссиз эканини баҳолаб ўтирмоқчи эмасмиз...

Орадан бир ой вақт ўтгач, 2001 йил 31 январь куни шу газетада муаллиф Озодбек Диёрнинг "Мунозара" рукни остида "FM эшиттиришларини тинглаб..." мақоласи босилиб чиқди. Унда юқоридаги мавзу давом эттирилган. Хусусан, ўта қисқа тўлқинлардаги каналларда хориж мусиқасига кенг ўрин ажратилиб, миллий мусиқалар эътибордан четда қолаётгани таъкидланади. Бугун ҳар иккала мақола чиққандан бери керагидан зиёд вақт ўтди. Мақсадимиз эса қуйидаги саволларга жавоб олиш: Хўш, радиостанция мутасаддилари, ижодий жамоалар бундан ўзлари учун қандай хулосалар чиқардилар, унинг таъсирида бирор нарсани ўзгартиришга муваффақ бўлдиларми? Муаллифнинг фикрларига қўшилдиларми? Агар қўшилмаган бўлсалар муносабат билдирдиларми? Ўзларининг бугунги фаолиятларига қандай баҳо берадилар? Шунинг учун "Гранд", "Сезам", "Водий садоси", "Ўзбегим таронаси", "Ҳамроҳ", "Орият Доно" радиостанцияларининг мутасаддиларига мурожаат қилдик.

Малика ХОЛМАТОВА, "Гранд" радиосининг бош муҳаррири:

— Жамоамиздаги анъанага кўра бундай мазмундаги мақолаларни эътиборсиз қолдирмаймиз. Очиғи, обрўли олим одамнинг ўша мақоласи муҳокама чоғида бизда анча эътирозлар уйғотди. Бизнингча, у кишида FM радио тўғрисида тўлиқ тасаввур етарли эмас. Бундай жиддий мақолани ёзишдан аввал муаллифимиз радиостанцияларга ташриф буюриб, асл вазиятни ўргансалар мақсадга мувофиқ бўлур эди. Ахир FM радиостанцияларидаги вазият, талаб, шароит умуман бошқача-ку. Бу ерда озчилик кучи билан катта ишлар амалга оширилади. Мақоладаги ўзимизга тегишли ўринларга келсак, янгиликларимиз йўқ эмас, вақти-вақти билан эфирга узатамиз. Муаллиф ёзганидек, уларни давлат радиосидан кўчириб олмаймиз, балки республика оммавий ахборот воситалари, ахборот агентликлари, қолаверса, Интернет тармоғидан излаб топамиз, ўз мухбирларимизнинг хабарларидан фойдаланамиз. Ҳозир танқид қилиш осон, аммо маслаҳат, йўл-йўриқ беришни ҳеч ким ўзига эп кўрмаяпти. Мақоладаги танқидларнинг асослилари ҳам бор. Саёз қўшиқлар, уларнинг матнлари, савияси бизни ҳам қониқтирмайди, уларни эфирда бермасликка қанча ҳаракат қилмайлик, тингловчи сўраганда эшиттиришга мажбур бўляпмиз. Буни ўзимизни оқлаш учун эмас, аслида ҳам шундай бўлаётгани учун айтяпман. Бундан ташқари, ҳар бир радионинг ўз йўналиши ва формати бўлиши керак деганда муаллиф ҳақ. Аммо уларнинг фаолияти энди шаклланаётганини ҳам эътиборга олиш керак. Шу ўринда муаллиф "Гранд" радиоси энг биринчилардан бўлиб фаолият бошлаганини ва бугунги аксарият радиолардаги мавжуд формат айнан "Гранд" станциясида шаклланганини айтиб ўтиши керак эди. Тўғри, асосли ва ўринли таъкидларга қўшимча ҳам қилиш мумкин: барчага баробар ёқиш қийин. Бу нарсага бирдан эришиб бўлмайди.

Аъзам ҲАКИМОВ, "Сезам" радиоси директорининг ўринбосари:

— Бу мақоланинг эълон қилингани бизни хурсанд қилди, негаки, ушбу мавзуда қачондир, кимдир баҳс бошлаши керак эди. Умуман олганда, ҳозирги хусусий FM радиолар ривожланиб бораётган бир пайтда бу каби баҳс-мунозарали чиқишлар жуда ҳам керак. Аввал ҳам шу газетада бир-иккита мақола чиққан, яъни журналистлар бизнинг соҳамизга катта қизиқиш билан қараётганликларини билдириб қўйишган эди. Улар фақат фойда келтиради, ахир айтадилар-ку, ҳақиқат баҳсларда туғилади деб. Фурсатдан фойдаланиб, "Ҳуррият"нинг соҳамизга бефарқ эмаслигидан мамнуният изҳор қилиб ўтмоқчиман. Мен мақолани қандай муҳокама қилганимиз ва ундан ўзимизга қандай хулосалар чиқариб олганимиз тўғрисида ҳозир гапирмоқчи эмасман. Чунки биз "Ҳуррият" газетасининг бош муҳаррири Хуршид Дўстмуҳамедовни студияга таклиф қилиб тингловчилар иштирокида бевосита очиқ мулоқот ўтказмоқчимиз. Унда кўтариладиган мавзулардан бири ОАВда хусусий радиостанциялар муаммоларининг ёритилиши бўлади, ўшанда сизнинг саволларингизга жавобни радиоэфир орқали айтиб ўтамиз. Унгача айтишим мумкинки, ўз камчиликларимизни ўзимиз биламиз ва тан оламиз. FM радио эфирида рақобатнинг кучли экани бу камчиликларни бартараф қилиш зарурлигини кўрсатиб турибди. Ҳозир турли давлат ташкилотларини, идораларни жалб қилиб ҳамкорликда ушбу камчиликларни бартараф этиш чораларини кўряпмиз.

Дилшод НАЗИРОВ, "Орият Доно" радиоси бош муҳаррирининг ўринбосари:

— Муаллифнинг мулоҳазаларига, агар уни оддий тингловчи деб қаралса, қўшилиш мумкин, агар олим, мутахассис сифатида ёндашиладиган бўлса, қўшилиб бўлмайди. Нега? Чунки эътирозлар ўринли бўлар эди, уни соҳадан узоқ тингловчи айтганда. Муаллиф катта олим, аммо мутахассислиги радиога ихтисослашмаган кўринади. Ўша санаб ўтилган камчиликларнинг, нотўғри ўринларнинг замини қаерда, келиб чиқиш сабаблари нима? Уларни бартараф этиш учун қандай институтлар бор? FM радиостанцияларнинг ходимларига қандай маслаҳатлар берилади? Масаланинг бу томонлари очиқ қолган. Менимча, бунинг сабабларини журналист кадрларни тайёрлаш масаласидаги камчиликлар билан изоҳлаш мумкин. Ўқув юртларида, яъни журналистика факультетларимизда асосан газета ва телевидение журналистикасига оид фанлар ўргатилади. Нега радиожурналистика йўқ? Станциялар дуч келаётган муаммоларнинг асосий илдизи шунга келиб тақалмасмикин? Ҳозир ҳеч қайси радиода етарли тажриба йўқ. Аммо барчаси ўз йўналишини топиб олиш ҳаракатида, шу жумладан, "Орият Доно" ҳам. Юқоридаги мақола эълон қилинганда биз эфир бошлаганимизга энди бир кунгина бўлган эди, шунда ҳам фақат мусиқа берар эдик. Янгиликларни эса 31 декабрь куни эфирга узатишни бошладик. Шу ўринда, мақолада кенг ўрин ди-джейлар масаласига қаратилганлиги учун икки оғиз шу тўғрисида фикр билдирмоқчиман. Аксарият ди-джейлар, сир эмаски, турли мутахассисликка эга бўлган ёшлардан иборат. Уларга нутқлари равон ва жарангдор бўлгани учун, муомала маданиятига амал қила олиш қобилиятини намоён қилаётганлари учун микрофон олдига ўтиришларига рухсат берилган. Уларда етарли сўз бойлиги мавжуд эмас, асосан умумий гаплардан фойдаланишади. Илмли журналистлар эса ди-джейликни эплай олмаяптилар, сабаби эса бу соҳанинг амалиётини ҳам, назариётини ҳам ўтамаганликларида.

"Ўзбегим таронаси" радиоси:

— Бизнинг бу мақола чоп этилганидан хабаримиз йўқ. Газетани ўқиб чиқсак, албатта фикр билдирамиз, — дейишди улар.

Мақола чиққандан бери орадан икки ой вақт ўтиб кетган эди.

Кутиб қоламиз.

"Водий садоси" радиосининг Тошкентдаги бўлими:

— Биз бу ерда асосан реклама масалалари билан шуғулланамиз.

Аввалига "Ёшлар" каналини безовта қилмоқчи эмас эдик. Биринчидан, мақола хусусий радиолар фаолиятига бағишлангани бўлса, иккинчидан, уларга нисбатан ўзгача йўналишдалар деган фикрдамиз. Аммо "Ёшлар"нинг FM каналида ҳам эфир олиб боришини эътиборга олдик.

Қувондиқ СИДДИҚОВ, "Ёшлар" давлат радиосининг бош муҳаррири:

— Мақола муаллифнинг шахсий фикрларидан иборат ва унинг аксарият қисми ҳақиқатдан узоқ эмас. Ҳозирча тўпланган тажрибалар бу соҳада катта имкониятларни амалга оширишга изн бермайди. Аммо имкониятларни яратиш радиоларнинг мутасаддиларига ҳам боғлиқ. Ҳозир шундай тасаввур пайдо бўляптики, бошловчиларнинг журналистлик соҳасидан узоқ касб эгалари эканлиги бу сабабларнинг асосийси бўлиб юзага чиқмоқда. Аслида фақат бугина эмас, радионинг ўз йўналишига эга бўлиши ҳам жуда муҳим.

Кўриниб турибдики, мутасаддиларга ҳам осон эмас. Биз ушбу мавзу теварагида "Хабарнома"нинг аввалги сонида гап очган эдик. Бугун эса мавзуга нуқта қўяётганимиз йўқ.

Фикрларингизни кутиб қоламиз. Сиз нима дейсиз?

Нодир МАҲМУДОВ
("Xabarnoma-TV"дан олинди)

Равшан ЭГАМБЕРДИЕВ чизган

Ўз уйингда жанжал чиқса, ғаним уйида байрам.

GLOBUS international life

Тафсилот

ГЕРМАНИЯДА ҲАШАР

Яқинда тақдир тақозоси билан Германияда бўлиб қайтдим. Сафаримизга эса Конрад Аденауэр фонди ўтказган танлов сабаб бўлган эди. Ўн кундан ошиқроқ вақт у ерда бўлиб, уларнинг вақтнинг қадрига етиши, ўзларида ишлаб чиқарилган маҳсулотларга бўлган ҳурмати, атроф-муҳитга эътибор, тарихий обидаларни асраб-авайлашлари ўрганишга арзирлидир. Германиянинг қаерида бўлмайлик, бугун ривожланиш сари қадам ташланганини ва бу йўлда улар ҳали жуда кўп ютуқларга эришишига амин бўлдик.

Сафар давомида биз мамлакатимизнинг Германиядаги элчиси В.Норов билан ҳам учрашиш бахтига муяссар бўлдик. Унинг ҳамроҳлигида элчихонамиз янги биноси билан танишдик. Элчихонамиз бизда жуда ҳам яхши таассурот қолдирди. Хоналар бўйлаб кезар эканмиз, худди Ўзбекистонда юргандек бўлдик. У ердаги безаклар, ганчлар ўзбекона қилинган экан.

— Биз элчингизнинг ниҳоятда иқтисодчи эканлигига қойил қолдик, — деди биз билан учрашувда Германия Округ парламентининг ахборот олиш ишлари ва халқаро алоқалар марказининг референти Рольф Деренбах. — Мамлакатимиз элчихона учун бино ажратгач, таъмирлаш ишларини олиб бориш учун бир қанча фирмаларни таклиф этдик. Лекин элчингиз бундан воз кечди. У Ўзбекистондан ишчи кучи олиб келиб, бинони таъмирлашни бошлаб юборди. Натижада Германияда Ўзбекистоннинг гўзал бир бўлаги пайдо бўлди.

Элчихонадаги ишлар асосан мамлакатимиздаги усталарнинг кучи билан амалга оширилган экан. Шунинг билан бирга бу ерда шанбаликлар ўтказилгани бизни қувонтирди. Германияда ўқийдиган ёшларимиз бино таъмири, ободонлаштириш ишларида фаол иштирок этишибди. Шанбаликлар давомида қўй сўйилиб, ўзбекона палов дамланган экан. В.Норовнинг ўзи барча ишда бош-қош бўлган. Германияликлар биздан ҳам ана шундай палов дамлаб беришимизни сўрашди. Биз уларнинг истагини қондирдик.

Хуллас, Германияга сафар давомида биз Бонн, Берлин, Вердер каби шаҳарларда бўлиб, бу ерларга ҳам ўзбекнинг қадами етиб келганлигини, Ўзбекистон деган давлат, шу ном билан аталмиш миллат вакилларининг бу ерларда бўлиб, ўзларига яраша шуҳрат топишганини ҳис этдик. Албатта, Германиянинг саноати, ишлаб чиқариши ниҳоятда юксаклиги, уларнинг маданияти юқорилиги, оммавий ахборот воситалари ривожига тасанно айтса бўлади. Шунинг баробарида улар ҳам мустақил бўлганига кўп бўлмаган, лекин жаҳонни лол қолдираётган Ўзбекистонга, ўзбекларга тасаннолар айтишмоқда.

Гулчеҳра ПАРДАЕВА,
Сирдарё вилоят телевидениеси "Ёшлар" таҳририятининг раҳбари

Таҳлил

ГЛОБАЛ ЖИНОЯТЛАР АНАТОМИЯСИ

Жиноятчилик анатомиясини ўрганиш, унинг фаолият йўналишларини аниқламай туриб, жиноятчиликка қарши курашиб бўлмайди. Шунингдек, жиноят индустриясининг энг "илғор" тармоқларига, моддий асосига зарба бермасдан туриб, унга қарши курашнинг муваффақиятига умид қилиш қийин. Чунки жиноятчиликнинг шундай соҳалари борки, айнан шу соҳада йўлбошчилар етишиб чиқади. Жиноят оламининг "урф-одатлар"и шаклланади, бу ҳол яна бошқа жиноятларнинг ўсишига сабабчи ҳам бўлиши мумкин.

Трансмиллий жиноий гуруҳларнинг фаолият йўналишларини санаб чиқиш мумкин эмас. Чунки янги-янги жиноий фаолият турлари пайдо бўлмоқда, жиноий фаолиятнинг янги турлари эса жамият тараққиётидан ортда қолишни истамаяпти. Бироқ унинг энг асосий йўналишларини белгилаб олиш мумкин, чунки трансмиллий жиноий гуруҳларга айнан ана шу соҳаларда, айниқса, кескин кураш олиб бориш, қонунчиликни такомиллаштириш бугуннинг бирдан-бир вазифасидир.

Наркобизнес индустрияси. Шубҳасиз, наркобизнес бугунги кунда энг сердаромад ва кенг тарқалган жиноий фаолият турига айланди. Наркобизнес ўзининг ишлаб чиқариш, етиштириш, тарқатиш каби йўналишга бўлинган барқарор саноатга айланди. Трансмиллий жиноий гуруҳларнинг вужудга келиши сабабларидан бири ҳам гиёҳванд моддалар савдосига бориб тақалади. Маълумотларга қараганда, гиёҳванд моддалар савдоси миқдори жаҳон миқёсида 500 миллиард доллардан ошиб, нефть савдосидан тушадиган даромаддан ҳам ортиб кетди. Бугунги кунда наркобизнес "ўз ҳудудларидан" (Жанубий Америка, Яқин ва Ўрта Шарқ, Жануби-Шарқий Осиёдан) ҳам четга чиқиб, янги-янги ўлкаларга ёйилмоқда.

Гиёҳванд моддаларнинг катта қисмини ташкил қиладиган кокаинни асосий ишлаб чиқарувчи қуйидаги давлатлардир. Перу (300-1000 тонна), Боливия (200-300 тонна), Колумбия (40-160 тонна). Бразилияда ҳам кокаин етиштириш ўсиб бормоқда. Эквадор, Венесуэла, Аргентинада етиштириладиган кокаин миқдори у қадар катта эмас. Бироқ кокаин қайта ишланадиган асосий давлат бу Колумбия ва айнан шу мамлакатдан захри қотил жаҳон бозорларига чиқарилади. Интерпол маълумотларига қараганда, Европада мусодара қилинган кокаиннинг 62,8 фоизи Колумбияга тегишли. 80-йилларда АҚШ ва Канада бозорларига келиб тушган кокаиннинг 70-80 фоизи Колумбияда ишлаб чиқарилган. Колумбияда кокаин етиштириш ва импорт қилинишини асосан иккита наркокартель: Медельин ва Кали назорат қилади. Учта давлат — Боливия, Перу, Колумбия ҳар йили кокаин савдосидан 1,9 миллиард доллар даромад кўради. Наркобизнесда 1,8 миллион киши иштирок этади, 300 гектар ерни коки плантациялари банд қилган. Баъзи маълумотларга қараганда, ушбу давлатлар даромадининг 30 фоизини кокаин савдосидан олинадиган фойда ташкил қилади. Кокаин етиштириш 600 минг перулик ва боливияликларнинг яшаш манбаидир.

Боливия ва Перу деҳқонлар касаба уюшмалари ушбу ўсимликни етиштиришга қарши ҳар қандай чеклашни бекор қилишни талаб қилишининг сабаби ҳам шунда. Опий ўсимлигини етиштирувчй асосий давлатлар Олтин учбурчак (Жануби-Шарқий Осиё) ва Олтин ярим ой (Жануби-Ғарбий Осиё) давлатлари бўлмоқда. Опиум ишлаб чиқаришнинг 90 фоизи Ласо, Эрон, Афғонистон, Ливанда амалга оширилади. Марказий разведка бошқармаси ва АҚШ давлат департаменти маълумотига қараганда, энг йирик опиум ишлаб чиқарувчилар Бирма (1100-1500 тонна), Афғонистон (1000-1500 тонна), Эрон (200-400 тонна), Лаос (210-300 тонна), Покистон (23-33 тонна)давлатларидир. Ғарбда сотиладиган 60-70 фоиз героин Покистон, Афғонистон, Эронда ишлаб чиқарилади. Инглиз мутахассисларининг фикрича, 1995 йили 2,5 миллиард фунт стерлинглик героин ишлаб чиқарилган, бу эса Покистоннинг қонуний экспортидан ҳам кўп. БМТнинг гиёҳванд моддаларга қарши кураш экспертларининг фикрича, Афғонистон сўнгги йилларда дунёдаги энг йирик опиум ишлаб чиқарувчи ўлкага айланди. 1998 йили тахминан 2400 тонна опиум хом ашёси олинган, бундан эса 200 тонна тоза героин олиш мумкин. Бу эса бутун Европа бозорларини тўлдириш учун етарлидир.

АҚШ эса гиёҳванд моддаларнинг дунёдаги энг катта истеъмолчисигина бўлиб қолмасдан, балки сунъий наркотиклар ишлаб чиқариш бўйича ҳам олдинги ўринларда туради. Бу ерда асосан амфетамик тайёрланади. Сунъий наркотиклардан метимфетамик, унинг бир тури JCE тайёрланади. Яширин лабораториялар итлар, қуролланган қўриқчилар билан қўриқланади, сигнализация системаларига эга. 1990 йил гиёҳванд моддалар тайёрлайдиган 412 та яширин лаборатория фош қилинди. АҚШ хавфли галлюциноген ЛСД ишлаб чиқариш бўйича дунёда биринчи ўринда туради. "Тайм" журнали образли қилиб, "Агар Колумбия наркобизнеснинг маркази бўлса, Мексика унинг ўнг қўлидир", деган эди. АҚШга жўнатиладиган кокаиннинг 70 фоизи, марихуананинг 70 фоизи, героиннинг 20 фоизи Мексика орқали жўнатилади.

Охирги вақтларда анъанавий Болқон йўналиши (Туркия — Болгария — Югославия — Австрия — ГФР) билан биргаликда янги йўл Туркия — Болгария, Руминия, Венгрия — Чехия — Словакия — ГФР ҳали ишлатилмоқда. Ҳаво йўллари бўйича Таиланд — ГФР — Нигерия — АҚШ йўналишидан героин ўтказишда фойдаланилмоқда. Интерпол маълумотларига кўра, Боливия ва Колумбия кокаини Венесуэладан денгиз орқали Португалия, Испания, Бельгия (Роттердам), Италия (Генуя)га ҳаво йўли орқали Франкфурт Майнга жўнатилади. Наркобизнесчилар автоматлар, пулемётлар, гранатомётлар, портловчи қурилмалар, танкка қарши реактив снарядлар билан қуролланган қўриқчиларига эга. Баъзи маълумотларга қараганда, наркокартеллар "Ер-ҳаво" типидаги ракеталарни сотиб олишга ҳаракат қилмоқдалар.

Қурол-яроғ савдоси. БМТ экспертларининг маълумотларига қараганда, қурол-яроғни қонуний ва ноқонуний савдоси ўртасидаги чегарани аниқлаш ҳар доим ҳам осон эмас. Чунки қурол-яроғ ишлаб чиқарувчи корхоналарга сохта ном остидаги учинчи шахслар орқали буюртма берилади. Худди қонунийдек қилиб, сохта ҳужжатлар билан расмийлаштирилган қуроллар очиқчасига олиб ўтилган ҳоллар ҳам мавжуд. Масалан, чечен жангарилари учун Ижевск (Россия) қурол заводига берилган 3000 дона пистолетга буюртма берилган. Кўпгина ҳолларда баъзи давлатларнинг ўзлари ноқонуний қурол-яроғ савдоси билан шуғулланмоқдалар. Қурол савдосининг қонуний ва ноқонуний эканлигини аниқлашда асосий мезон — истеъмолчининг кимлиги бўлмоқда. Бироқ истеъмолчининг кимлигидан қатъий назар, ноқонуний қурол-яроғ савдосининг учта белгисини ажратиб кўрсатиш мумкин:

Биринчидан, улар яширин характерга эга. Иккинчидан, пул маблағларининг қайтиш оқимида пуллар "ювилади". Қурол-яроғ савдоси маҳаллий ва халқаро зиддиятларга катта таъсир кўрсатади. Террористик гуруҳларнинг тинчлик ва хавфсизликка қарши жиноятларига асос бўлади. Ғарбий Осиё, Шарқий ва Ғарбий Африка, Карпат, Кавказ, Болқон яриморoли, Афғонистон каби давлатдаги доимий қуролли тўқнашувлар, этник, диний урушлар натижасида қурол-яроғ савдоси ўсиб бормоқда. Совет Иттифоқининг собиқ ҳудудларида ҳам армияга тегишли кўплаб қурол-яроғлар қаровсиз қолиб кетиши натижасида ҳарбийларнинг қурол-яроғ савдоси билан шуғулланиши ҳам ташвишланарли ҳол бўлиб қолди.

Беҳзод МЎМИНОВ,
ИИВ Академияси тингловчиси

(Давоми келгуси сонда)

Сафар

ВЕСТФАЛИЯ КЕНГЛИКЛАРИДА

Университет жаҳоннинг 21 университети билан бевосита ҳамкорлик алоқалари ўрнатган. Шулар қаторида Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети бор. Университет ҳудуди бўйлаб машина сафаримиз тугаб, Германистика институтига кирмоқчи бўламиз. Хоҳ ишонинг, хоҳ ишонманг, жаноб Менге шахсий машинасини қўйиш учун ўн беш дақиқадан мўлроқ жой қидирди. 500 машинага мўлжалланган тўхташ жойи бўлишига қарамай, ҳар куни шу муаммо автоҳайдовчилар ташвиши эканлигини, Германия автомобиллар мамлакатига айланиб кетганлигини айтди мезбонимиз. Тараққиёту маъмурчиликнинг ўзига яраша қийинчиликлари ҳам бўлар экан-да, дея ўйлаймиз ўзимизча.

Дарҳақиқат, мамлакат аҳолисининг 70 фоизи ўз шахсий машинасига эга. Атиги 18 фоиз аҳолигина оммавий транспорт воситаларидан фойдаланар экан.

Бохум университети филология факультети қошида қатор институтлар мавжуд: Германистика, Романистика, Славистика, Ориенталистика (шарқшунослик) ва ҳоказо.

Германистика институти жойлашган қаватга кўтариламиз.

Ҳар бир профессор-доцент учун алоҳида хона. Хона бўлганда ҳам барча шароитлари муҳайё хона. Компьютер, электрон почта ва беҳисоб китоблар – кутубхонанинг бирор бўлмасига кириб қолгандек ҳис қиласан ўзингни. Бу ерда бизни илмий ходима Кирш хоним кутиб олди.

Сафаримиздан мурод шулки, немис адабиётшунослари билан яқиндан танишиш, улар шуғулланаётган соҳалар долзарблигини ўрганиш, бу ерда (Германияда) чоп этилган алоҳида нашрлар, тўплам ва анталогиялар ҳамда улардан нималарни ўз талабаларимизга тавсия этиш мумкин, диплом ва номзодлик ишлари қай тарзда тайёрланади ва ҳимоя қилинади ва кўплаб бошқа саволлар ҳар биримизни банд этган.

Филология факультетининг ҳар бир институти тасарруфидаги профессор ва доцентларнинг бир семестр мобайнида ўқийдиган маъруза̄лари тезислари, ўтказадиган семинар ва коллеквиумлари, у ёки бу муаллимнинг қабул кун ва соатлари қайд этилган маълумотнома уч-тўрт ой олдин маъқулланиб чоп этилар экан. Бу китоб фаолият учун дастуриламал ҳисобланар, у ёки бу профессор хорижга ёки бошқа университетга таклиф этиладиган бўлса, талабалар олдиндан огоҳлантирилар экан.

Шу маълумотномага амал қилиб профессор Мюллер Михаэлис ва жаноб Менге маърузалари билан, уларнинг ижозатлари билан, танишдик. Улар мамнуният билан ўз аудиторияларига таклиф этишди. Биздаги машғулотлардан фарқли ўлароқ, маърузаларни хоҳлаган курс талабаси тинглаши мумкин. Қайднома варақада маърузада қатнашганлар ўз иштирокини тасдиқлайди, холос. Бу билан маърузачи танлаган йўналиш қай даражада долзарб, қизиқарли эканлигини аниқлаш, шунингдек, профессор учун ўзига хос рейтинг ҳам экан.

Маърузага, албатта, профессорнинг икки ассистенти ҳамкорлик қилар, бири маъруза материаллари, уйда бажариш учун мўлжалланган мавзулар, манбалар кўрсаткичларини тарқатишга кўмаклашса, бошқа бири маъруза давомида мавзу бўйича ўз фикрларини баён этади.

Профессор ўз фикрларини мутлақ ҳақиқат деган даъводан узоқ. Умуман, машғулот жараёнидаги талабалар фаоллиги бизга ёқди.

Шанба кунлари ўқитувчи-ю талабалр ўқишдан озод экан. Меҳмонхонага қайтсак, почта қутимизда бўш вақтни кўнгилли ўтказиш, бозор-ўчар қилиш учун бир дунё маслаҳатлар жамланган ранг-баранг рекламалар ва кўп саҳифали "Штадт шпиегел Бохум" ("Бохум шаҳар кўзгуси") газетасининг шанба сони турибди. Газетада қайд этилишича, шанба ва чоршанба кунлари ушбу газетанинг 153 800 нусхаси бепул тарқатилар экан. Минглаб (ҳа, минглаб!) эълон ва ташрифномалар эвазига газетага анча-мунча ақча ўтказилса ажаб эмас!

Хаёлим ўзимизнинг ахборот нашрларига кетди. Бозор иқтисоди шароитида газета ва журналларимиз шундай эътибортортар эълон-у рекламалар, рангли иловалар чиқарсалар, бундан кони фойда кўриш мумкин-ку!

"Немис тилини билиш – Германияни билиш" - дейди бу ерликлар. "Тил билган – эл билади" деган ўзбекча ҳикмат бу фикрни тасдиқлайди. Шу таомилга амал қилиб, Германиянинг иқтисодий юраги ҳисобланмиш Шимолий Рейн-Вестфалия федерал ерлари билан танишишда давом этдик.

Дарҳақиқат, кўмир ва пўлат саноати маркази бўлмиш бу ҳудуд бугунги кунда электроника ва технология, фан равнақ топган ўлкага айланди.

- Тараққиётнинг ҳам муаммолари кўп, - дейди бизни саёҳатга таклиф этган Кирш хоним. -Кўмир ҳавзалари чуқурлашиб борган сари, бу саноат озуқасини хориждан келтириш қазиб олишдан арзонроққа тушмоқда. Илгари бу ерларда ювиб қўйган нарсаларингиз қуригунича кўмир чанглари уни бошқа рангли матога айлантириб юборар эди, ҳозир эътибор беринг-а, бу жойлар ўз покизалиги билан Германиянинг бошқа ерларидан қолишмайди.

Бохум яқинидаги 1000 йиллик тарихий шаҳар Хаттинген сари борар эканмиз, мезбон эътиборимизни улкан корхонага қаратди.

— Илгарилари хаттингенлик пўлат қуювчилар шу корхонада ишлаб рўзғор тебратганлар. Ҳозир эса бу корхона музейга айланиб қолди. Вестфалияда ишсизларнинг бошқа жойлардагидан кўплиги ҳам ана шундан, - деб қўшиб қўйди мезбон.

Қадимий шаҳарларнинг барчасида бўлганидек, Хаттинген ҳам эски ва янги шаҳарга бўлинаркан. Эски шаҳар кўчаларига ҳозирги замон транспорти сиғмайди. Шаҳар марказида анъанавий ратуша ва ибодатхона қад ростлаб турибди. Мезбонимиз Метхильд Кирш хоним самимият билан бизни қаҳва ичишга таклиф қилди. Хоним турмуш ўртоғи, ўғли ва қизи билан уч хонали бир қаватли уйда истиқомат қилар экан.

— Немис оилаларида иккитадан фарзанд одатий ҳолми? - сўрайман мезбондан.

— Расмий статистикага кўра ҳар бир оилага 1,35 бола тўғри келади. 1, 35 бола қанақалигини тасаввур қилолмайман-у, оиламизда фарзандлар сони расмий кўрсаткичдан баланд, — деб ғурурланади Кирш хоним.

Тўрт кишилик оилада (болалар ҳам мактаб ёшида) иккита енгил машина, катталар ва болалар учун алоҳида-алоҳида компьютер.

Рур университетида фаолият кўрсатаётган халқаро павильон "Европа бурчаги" деб аталади. Ҳар жума ва душанба кунлари турли давлатлардан ташриф буюрган университет меҳмонлари турли маъруза ва мунозаралар, адабий кеча ва учрашувларга таклиф этилади. Биз ҳам шундай учрашувлардан бирида, яъни "68-йиллар адабиёти" деб номланган адабий учрашувда иштирок этдик.

Ошкор эътироф этиш лозимки, дастурларимизда шу пайтгача немис адабиёти дейилганда ё Лессинг, Гёте, Шиллер, Хайне ва бошқа мумтоз адабиёт вакиллари ёки собиқ совет тузумига хайрихоҳ бўлган ГДР адабиёти тушунилган. Германия ғарбида яратилган адабиёт бизгача етиб келмаган. Шу боис 60-йиллар кайфиятини жонлантириб берган профессор Г.Клуссманн маърузаси ва унинг ҳамкасб-у шогирдлари баҳси бизда айрича таассурот қолдирди.

Университетдан чиқиб, метро бекати томон кетаётган эдим, истиқболимдан бир йигит чиқиб, - Сиз Тошкентдан эмасмисиз? - дея сўраб қолди.

Ўзбек каломи қулоғимга шундай ёқдики!.. Ватандошим Тошкент Шарқшунослик институтининг кафедра мудири, исломшунос олим Аширбек Мўминов экан.

Икки йил олдин матбуотимизда ўзбек шарқшунослари Бахтиёр Бобожонов, Ашрбек Мўминов ва немис профессори Юрген Паулл ҳамкорлигида Берлинда чоп этилган "Шайбонийлар даври қабр тош битиклари"га бағишланган салмоқли тадқиқот ўзбек, немис ва рус тилларида яратилганлиги хабар қилинган эди.

Ўзбек-немис илмий ҳамкорлиги давом эттирилиб, Ашрбек Мўминов Гумбольд жамғармаси стипендиясига сазовор бўлган ва немис ҳамкасблари билан Рур университети шарқшунослик институтида бақамти ишлаётганини эшитиб қувондим.

Ашрбек Мўминов кейинги йилларда "Марказий Осиё ва Россияда ўрта асрларда ислом маданияти" деб номланган илмий серияда ўз мақолалари билан қатнашибгина қолмай, нуфузли нашрнинг бир жилдига муҳаррирлик ҳам қилибди.

Ашрбек билан суҳбатлашар эканман, у фақат тадқиқот ишлари олиб борибгина қолмай, ўз иш самаралари ҳақида Туркия, Араб мамлакатлари, Германия, Швециянинг эътиборли анжуманларида қатнашганлигини, унинг мулоҳазаларида Европа олимларида кўп учратганим - рационаллик, ишчанлик, таҳлил усулларини дилдан ҳис қилиб, ўзбек олимларининг янги авлоди халқаро минбарларда ўз муносиб сўзларини айтажакларига ишонч ҳосил қилдим, унга, унинг тенгдошларига ҳавасим келди.

Германияга ташрифим жараёнида немис ҳамкасбларимнинг иш тутумини кузатиб, ўрганибгина қолмай, немис профессорлари Г.Клуссманн, З.Гроссе, Х.Менге ва бошқалар билан тажриба алмашиш мақсадида суҳбатлар қурдим. Педагогика семинарида "Ўзбекистонда таълим тизимининг ислоҳоти" ҳақида, германистларга умуман юртимиз ҳақида маърузалар ўқидим. Кўпгина талабалар бизнинг университетда педагогик амалиётларини ўтказиш истагини билдирдилар.

Муҳтарам Юртбошимизнинг Германия сафарини шавқ-завқ билан кузатар эканман, ўзбек-олмон олимлари ўртасидаги ҳамкорликлар давомли ва самарали бўлишига ишончим ортаверди.

Шавкат КАРИМОВ,
Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети немис филологияси факультети декани

(Боши 1-бетда)

Ўзбекистон ОАВни демократиялаштириш ва қўллаб-қувватлаш жамғармаси Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган маданият ходими "Қишлоқ ҳаёти" газетаси рассоми
Маҳмуд ЖЎРАЕВ
вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.
Заҳматкаш ҳамкасбимизни Аллоҳ раҳматига олсин!

Экология

БИОСФЕРА ҚЎРИҚХОНАСИГА АЙЛАНТИРИЛДИ

БМТнинг ривожлантириш дастури ва Глобал Экологик Фонд (GEF) кўмагида республикадаги Нурота-Қизилқум қўриқхонасини биосфера қўриқхонасига айлантириш лойиҳаси учун грант ажратди.

Табиатда турли-туманликни сақлашга қаратилган лойиҳани имзолаш учун БМТ ваколатхонасида матбуот анжумани бўлди.

Анжуманда БМТнинг Ўзбекистондаги доимий вакили Павел Крал, Табиатни муҳофаза қилиш давлат қўмитасининг раиси Халил Шеримбетов ҳамда Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлигига қарашли ўрмон хўжалиги бош бошқармасининг раиси Собир Эргашев лойиҳани имзолади. Ўрмон хўжалиги бош бошқармасига қарашли миллий боғлар, қўриқхоналар ва овчилик хўжалиги бошқармаси раисининг ўринбосари Виталий Ближенский журналистлар саволларига батафсил жавоб берди.

Лойиҳани апрель ойидан бошлаб тўрт ярим йил ичида амалга ошириш учун 895 минг Америка доллари миқдорида грант ажратилди. Шундан 725 минг — GEF, 150 минг — БМТнинг ривожлантириш дастури ҳамда 20 минг доллар миқдорида Германиянинг табиатни муҳофаза қилиш федерацияси (НАБУ) ажратди. Ўзбекистон томони ишчи кучи ва моддий-техник база билан таъминлайдиган бўлди.

Қўриқхонанинг юридик ва маъмурий асоси яратилади, уни бошқарув режаси ҳамда қўриқхона атрофида яшаётган аҳолининг турмуш тарзини яхшилашга қаратилган лойиҳалар ишлаб чиқилади. Ближенскийнинг айтишича, маблағ экотуризм ва овчилик, аҳоли пунктларини кўкаламзорлаштириш каби лойиҳаларга сарфланади.

Лойиҳанинг ижрочиси бўлган Табиатни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси маблағни тақсимлайди. Лойиҳани амалга оширишда Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлигининг ўрмон хўжалиги бош бошқармаси ва Жиззах вилоят ҳокимияти қатнашади.

Нурота-Қизилқум қўриқхонаси республикадаги 9 та қўриқхонадан бири саналади. У Чотқол қўриқхонасидан сўнг иккинчи биосфера, яъни маҳаллий ва хорижий илмий ўрганишлар олиб боришга қаратилган масканга айланади.

1975 йилда асос солинган бу қўриқхонада 1993 йилдан буён Германиянинг табиатни муҳофаза қилиш федерацияси (НАБУ) илмий тадқиқотлар олиб борган ва мазкур лойиҳа ғоясини илгари сурган.

Нурота-Қизилқум қўриқхонаси 17,752 гектар майдонга эга бўлиб, Жиззах ва Самарқанд вилояти ҳудудида жойлашган. Қўриқхона атрофидаги аҳоли 10 минг кишини ташкил этади. Йиллар давомида аҳоли қўриқхона ҳудудида хўжалик ишларини олиб бориб, маълум маънода унга хавф солиб келган.

Дилнора АЗИМОВА,
"Ҳуррият" мухбири

ФАРОВОНЛИК БЕЛГИСИ

Бахтиёр ҲАЙДАРОВ, божхона ходими:

— Ишонасизми, Ғофур, бараканинг, мўл-кўлчиликнинг боши — сувда. Сувнинг манбаи эса худонинг раҳмати — қору ёмғирда. Бироқ, манави шивалаб турган ёмғирни кўриб у кунги, мартнинг ўнинчисида беҳосдан ёққан қор ёдимга тушди. Биласизми, Алп Арслоннинг айтишича, ўша кунлари Бухоро томонларда қорнинг қалинлиги, лоф бўлса ҳам, бир метрга етганмиш. Бошқа жойларни билмадиму, бироқ Шаҳрисабзда ўша кунги кутилмаган қор гуллаган мевали дарахтларга кўп зиён етказди-да.

Ғофур ШЕРМУҲАММАД, журналист:

— Ризқ-насибамиз бутун бўлса, мевачева сероб бўлади, ғам еманг. Аммо, ака, шу қор туфайли Чироқчи чорвадорлари байрам қилди. Бир-икки танти чўпон хурсандлигидан қўй сўйиб, элга ош ҳам берди. Сабабки, бу йил ўт-ўлан сероб бўлади. Табиий, қўй-қўзининг кўпайиши, семириши учун бундан яхшироқ имконият бўлмайди. Қарабсизки, бозор расталаридан гўшт узилмайди. Шундай экан, хавотирингиз ортиқча.

Икром ИСКАНДАР, шоир:

— Ғофур ҳамиша мантиқ билан гапиради, Бахтиёр.

Мана, бу йилги қор-ёмғир ҳақиқатан ҳам ернинг жонини киритди. Ғаллаоролда бу йил ғалла мўл-кўл бўлади, буни кўп деҳқонларнинг ўзлари эътироф этаяпти. Ўркач-ўркач бўлиб ястаниб ётган қирадирлар ёмғиру қор ёғиб сувдан тўймаса, бошқача суғоришнинг имкони йўқ.

Йилимизнинг серёғин келиши анча-мунча лалми ерларнинг чанқоғини қондирди. Деҳқонларнинг нияти ҳам, худодан сўрагани ҳам аслида шу эди...

Бу суҳбат бир гуруҳ ижодкорларнинг ўзаро гурунгидан олинди. Эътиборли жиҳати шундаки, сув — фаровонлик, мўл-кўлчилик мавзусидаги баҳсларни бугун ҳар қандай даврада ҳам истаганча тинглаш мумкин. Демак, бу боқий мавзуга ҳамиша, ҳар ерда ҳам бефарқ қаралмас экан. Шу мулоҳазанинг ўзиёқ сувнинг ҳаёт-мамот масаласи эканлигини яна бир бора тасдиқлайди.

МУХБИРИМИЗ

Ўзлигингни англаб ет!
Mustaqil gazeta HURRIYAT

Муассис: Ўзбекистон Оммавий ахборот воситаларини демократиялаштириш ва қўллаб-қувватлаш жамғармаси

Бош муҳаррир Хуршид ДЎСТМУҲАММАД

Таҳрир ҳайъати: Азамат ЗИЁ, Озод ШАРАФИДДИНОВ, Наим КАРИМОВ, Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ, Раҳмон ҚЎЧҚОР, Норали ОЧИЛОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Амирқул КАРИМОВ, Абдуқаюм ЙЎЛДОШЕВ

Газета Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасида 165-рақам билан рўйхатга олинган. Бичими А-2.

Таҳририят манзили: Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32-уй. Телефонлар: 133-69-45, 136-53-63

Индекс:
Якка обуначилар учун — 233 Ташкилотлар учун — 234

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик концерни босмахонасида босилди. Манзил: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй.

Навбатчи муҳаррир: Зокиржон АЛИБЕКОВ
Топшириш вақти — 21.00
Топширилди — 18.00
Буюртма — Г -

Муаллиф фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқланиши мумкин. Таҳририятга юборилган мактуб ва мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.

Hurriyat kompyuter markazida terildi va sahifalandi. Sahifalovchi: Sh.SAYDALIYEV

Санъат

“ЭСКИ ЖЎВА” — БАРАКАЛИ БОЗОР

“Эски Жўва” деҳқон бозори азим Тошкентнинг энг қадимий ва кўҳна бозорларидан биридир. Замонлар оша жамият ва тузум Шарқ бозорларига ўзининг таъсирини ўтказишга ҳаракат қилса-да, аммо бозор ўзига хос бўлган савдо, муомала маданиятини, халқ фаровонлигини белгиловчи омил бўлиб қолаверди.

Маълумки, Шарқ бозорлари давлатнинг иқтисодий, ижтимоий, қолаверса сиёсий қудратини, ўз халқи манфаатларига эътиборини акс эттириб келган. Бу ҳол юртимиз мустақилликка эришгач, янада янги босқичга кўтарилди. Бозорларимиз тўкин-сочинлиги, маҳсулотларнинг хилма-хиллиги, сотувчи-харидорларга яратилаётган шарт-шароитларни кўриб кўзингиз қувонади. Ҳукуматимизнинг бозорларимизни замон талаби даражасига кўтариш, сотувчи-тадбиркорларга қулай шароитлар яратиш мақсадида амалга ошираётган ишлари таҳсинга сазовор. Албатта, бирданига ҳаммаси яхши бўлиб қолмайди, баъзи режалар амалга ошмаётгандир, балки бозорни ташқаридан туриб ҳадеб назорат қилиш, йўл-йўриқ кўрсатиш керакмасдир, ахир эркин нарх-наво эркин бозорни тақозо этади-да. Бозордаги нарх-навони зўрма-зўраки белгилаш, режалаштириш ҳеч қачон яхшиликка олиб келмайди.

Лекин шу билан бирга бозорлар фаолиятини тартибга солувчи зарур меъёрий-ҳуқуқий замин ҳозирлаш, истеъмолчилар ҳуқуқини таъминлаш, бозордаги савдони такомиллаштириш, савдо, хизмат кўрсатиш маданиятини ошириш, янги савдо ўринларини ташкил этиш ва уларнинг моддий-техник базасини мустаҳкамлаш учун зарур комплекс чора-тадбирлар белгилаш ҳам муҳимдир. Шаҳримизнинг барча бозорлари каби “Эски Жўва” деҳқон бозори очиқ акциядорлик жамияти ишчи хизматчилари ҳам қатор ишларни амалга оширмоқдалар.

Мисол тариқасида айтадиган бўлсак, сотувчиларга қулайлик туғдириш мақсадида ҳар 500 та савдо ўрнига биттадан, жами 8 та ғазнахона ташкил этилди. Деҳқонларга ўз маҳсулотларини кўнгилдагидек шароитда сотиш учун янги полиз растаси ишга туширилди. Саноат моллари растаси сотувчилари учун илгариги усти очиқ раста замонавий шийпонга айлантирилиб, қайта қурилди. Шунингдек, Шайхонтаҳур туманининг Узоқов ва Ғофуров кўчалари чорраҳасидаги беихтиёр ташкил бўлган бозор 13 савдо ўринли бозорчага айлантирилди. Шу тариқа “Эски Жўва” деҳқон бозорининг “Кўкча”, “Ибн Сино”, “Оқтепа” шахобчалари қаторига янги “Чинор” бозорчаси қўшилди. Бир сўз билан айтганда, амалда сотувчи-харидорларга, деҳқонларга хизмат кўрсатаётган жами савдо ўринлари қайтадан ташкил этилиб, 2700 тадан 3000 тага етказилди.

Бундан ташқари, сотувчи-тадбиркорларга биринчи тиббий ёрдам кўрсатиш хонаси, асосий гумбаз атрофида айлана шийпонли савдо растаси қурилмоқда, этикдўзлар учун алоҳида пойафзал таъмирлаш қатори қуриш, ҳамда метронинг “Чорсу” бекатидан чиқиш жойлари оралиғида ҳам қулай савдо дўкончалари қуриш режалаштирилмоқда. Эски гўшт растаси ўрнига янги нон ва нон маҳсулотлари ҳамда миллий қандолат растаси барпо этилмоқда. “Эски Жўва” деҳқон бозори ҳудудида гўшт ва гўшт маҳсулотлари савдоси билан шуғулланувчи “Олтин гумбаз” янги акциядорлик жамияти ташкил этиляпти.

Бозор талаб даражасида фаолият кўрсатиши учун унга ички ишлар, солиқ хизмати, санитар назорати ва ветеринария хизмати ходимлари ўз ваколатлари доирасида кўмаклашмоқдалар.

Энди эътиборингизни молиявий фаолиятга доир бир неча рақамларга жалб этамиз:

— 2000 йилда ялпи даромад бултургига нисбатан 37 миллион 837 минг сўмга кўпайиб, 124 фоизни ташкил этди. Жумладан, жой ва хизмат ҳақи 29 миллион 214 минг сўмга ортиб, 121 фоизга етди;

— акцияларнинг 51 фоизи соҳиби ҳисобланган Тошкент шаҳар ҳокимиятига даромаднинг 50 фоизи, бултургига нисбатан 16 миллион 171 минг сўм кўп пул ўтказилди;

— соф фойда 2000 йилда 1999 йилга нисбатан 9 миллион 612 минг сўм бўлиб, 187 фоизни ташкил этди;

— йил натижалари бўйича акциядорларга тўланадиган дивидент миқдори ҳам 2000 йилда бултургига нисбатан 228.64 сўмга ошиб, 278.92 сўмни ташкил этди.

Қуйида акциядорлар учун дивидентларни тўлаш муддатлари ва акциялар эмиссияси лойиҳасига доир эълон ва жадваллар эътиборингизга ҳавола этилади.

Рақамлардан кўриниб турибдики, бозор камчилик ва муаммоларига қарамасдан, маълум ютуқларга ҳам эришиб фаолият кўрсатяпти. Камчилик ва муаммолар бўлмаслиги эса нафақат бозор маъмуриятигагина, балки ҳар биримизга боғлиқ. Агар лоқайдлик қилиб, бозорни фақат “ёмон” демай, унга тўғри, холисона, амалий ёрдам бера билсак, у фақат халқ фаровонлигига хизмат қилади. Бозорларимизни тажриба майдонига айлантириш ҳам шу пайтгача ижобий натижа бермаган экан, уни фақат талаб ва таклиф, савдо, муомала маданияти асосида баракали фаолият кўрсатишига беғараз кўмаклашайлик.

Нилуфар
АБДУМАЖИДОВА

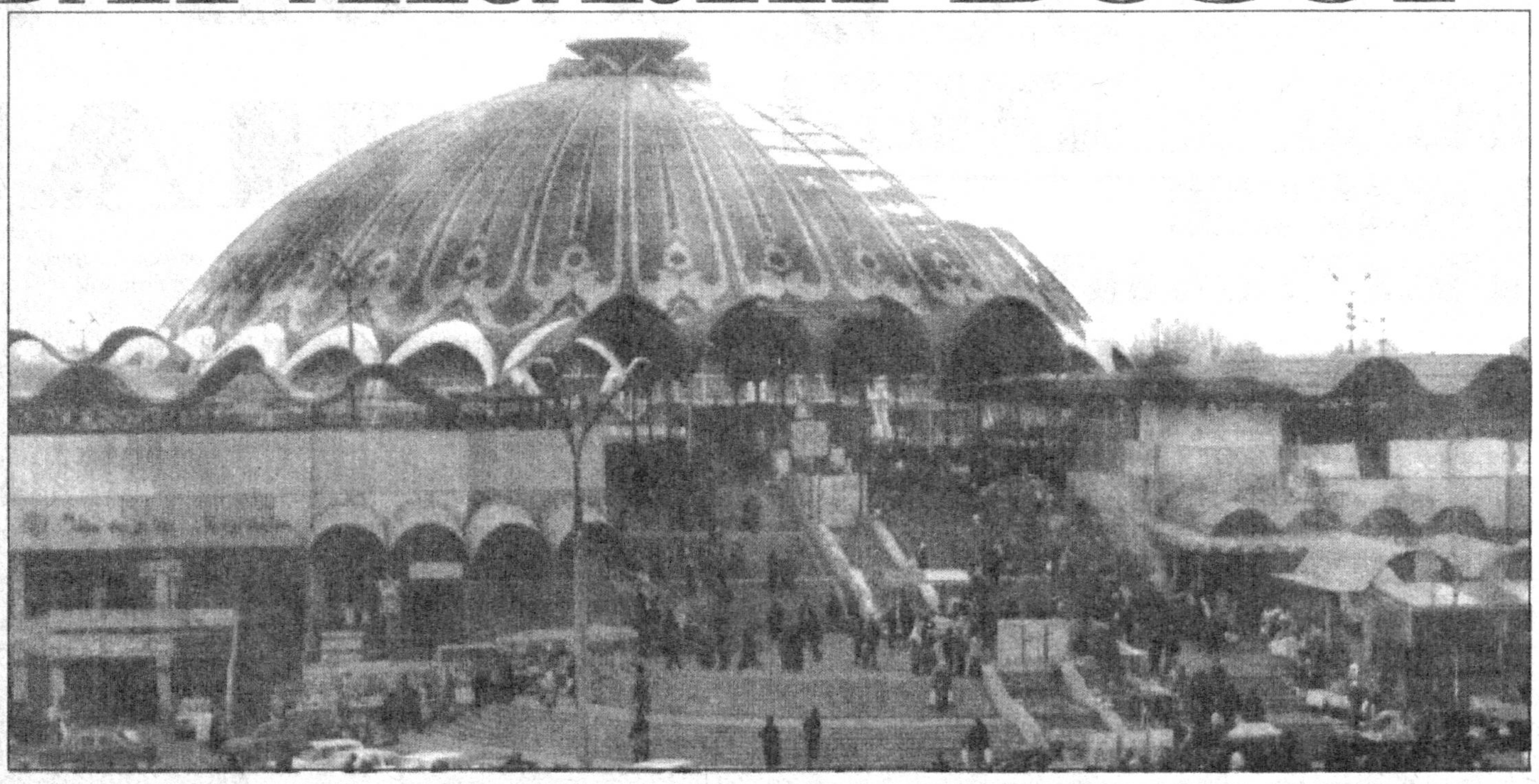

“ЭСКИ ЖЎВА” ДЕҲҚОН БОЗОРИ ОЧИҚ АКЦИЯДОРЛИК ЖАМИЯТИ АКЦИЯЛАРИ ЭМИССИЯ ЛОЙИҲАСИ

I. Эмитент ҳақида асосий маълумотлар

1. Эмитентнинг тўлиқ номи:	“ESKI JO‘VA” DEHQON BOZORI ochiq akciyadorlik jamiyati — “Эски Жўва” деҳқон бозори очиқ акциядорлик жамияти
Эмитентнинг қисқартма номи:	“ESKI JO‘VA” DEHQON BOZORI OAJ — “Эски Жўва” деҳқон бозори ОАЖ
Тармоқ:	бозор савдосини ташкил этиш.
Бош ташкилот:	“Тошбозортайёрловсавдо” уюшмаси
Акциядорлик жамияти бошқарув раиси исми-шарифи:	Абдуллаев Қобил Бердиалиевич
Бош бухгалтерининг исми, шарифи:	Асатуллаев Лутфулла Убайдуллаевич
2. Эмитентнинг ташкилий-ҳуқуқий шакли:	акциядорлик жамияти
3. Манзили ва банк маълумотлари:	Ўзбекистон Республикаси, Тошкент шаҳри, 700002, Шайхонтаҳур тумани, Бозор майдони, 28-уй. “Ўзуйжойжамғармабанки”нинг Тошкент шаҳар, Меҳнат бўлими, МФО 00423, ҳисоб рақами 20208000100109589001
4. Акциядорлик жамиятини рўйхатга олган ташкилот номи, давлат рўйхатидан ўтган куни ва рақами:	Тошкент шаҳар, Шайхонтаҳур туман ҳокимияти, 1996 йил 31 май, №795/5
5. Қимматбаҳо қоғозларни давлат рўйхатидан ўтказиш куни ва рақами:	1996 йил 28 май, №14-1-76
6. Асосий фаолият тури:	Бозор савдосини ташкил этиш
7. Эмитент низом жамғармаси ҳақида маълумотлар:	
а) эълон қилинган низом жамғармаси миқдори, сўмда:	65189000 сўм
б) бухгалтер баланси маълумотларига кўра низом жамғармаси миқдори, сўмда:	324800000 сўм
в) низом жамғармасининг қўшимча акцияларни чиқаришни ҳисобга олган ҳолдаги миқдори, сўмда:	65189000 сўм
г) қимматбаҳо қоғозларни чиқариш тизими: чиқарилган акцияларнинг умумий сони, донабай:	324000 дона, номинал қиймати — 1000 сўм.
жумладан, номланган оддий акциялар сони, донабай:	324000 дона, номинал қиймати — 1000 сўм
д) низом жамғармасининг тўланган қисми миқдори:	100 фоиз
8. Қимматбаҳо қоғозларнинг аввалги чиқишлари ҳақида маълумот:	
а) қимматбаҳо қоғозлар тури:	
б) облигациялар бўйича тўловлар:	чиқарилмаган
в) чиқарилган сана:	1996 йил 30 май
г) жойлаштиришнинг тугаш санаси:	Тошкент шаҳар ҳокимияти улуши бўйича 1997 йил 16 январь, меҳнат жамоаси аъзолари бўйича 1996 йил 30 ноябрь эркин савдо улуши бўйича 1997 йил 30 май
д) акцияларни номинал қиймати бўйича чиқариш миқдори:	324800000 (уч юз йигирма тўрт миллион саккиз юз минг сўм)
е) аввалги чиқарилган қимматбаҳо қоғозларнинг эмиссия турларига қараб тақсимланган умумий сони:	324000 дона
ж) низом жамғармасининг улушлари тақсимоти:	

	ҳокимият улуши		меҳнат жам.ул.		эркин савдо улуши	
	фоиз	дона	фоиз	дона	фоиз	дона
эмиссия лойиҳаси бўйича	51	165648	12,5	40600	36,5	118552
ҳозирги аҳволи	51	165648	0,96	3119	9,83	31943

з) жамият қимматбаҳо қоғозларини тўлаш ёки бошқа қимматбаҳо қоғозларга алмаштириш, мавжуд қимматбаҳо қоғозларнинг консолидацияси ёки мавжуд қимматбаҳо қоғозларни кам қийматли қоғозларга тақсимлаш санаси (даври):	Акциядорларнинг умумий йиғилиш қарорига, Тошкент шаҳар ҳокимининг 2000 йил 13 сентябрь №503 сонли қарорига ҳамда Давлат мулк қўмитасининг 2000 йил 24 ноябрь №1-325 п-р буйруғига асосан низом жамғармаси 65189 минг сўмга, шу билан бирга акциялар сони ҳам 65189 донага камайтирилди.

II. Қимматбаҳо қоғозларнинг келгуси чиқарилиши ҳақида маълумот

1. Қимматбаҳо қоғозлар ҳақида умумий маълумот:	
а) акциялар чиқарилишининг умумий миқдори (номинал қиймати бўйича, сўмда):	65189000 сўм (олтмиш беш миллион бир юз саксон тўққиз минг).
б) чиқарилаётган қимматбаҳо қоғозлар (уларнинг сони, тури):	оддий акциялар
жумладан: оддий номланганлари сони:	65189 дона
облигациялар:	чиқарилмади
в) чиқариладиган қимматбаҳо қоғозларнинг умумий сони, донабай:	65189 дона
г) битта қимматбаҳо қоғознинг номинал қиймати, сўмда:	1000 сўм
2. Қимматбаҳо қоғозларни чиқариш тартиби ҳақида маълумот:	
а) қимматбаҳо қоғозларни чиқариш тўғрисидаги умумий йиғилиш қарори санаси:	2000 йил 15 август.
б) қимматбаҳо қоғозларни чиқариш тўғрисида қарор қабул қилган акциядорлик жамияти бошқарув органи:	акциядорларнинг умумий йиғилиши.
в) қимматбаҳо қоғозларни тарқатиш жараёнининг бошланиш санаси:	қимматбаҳо қоғозларни Мулкни бошқариш ва тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш Давлат қўмитасининг Тошкент шаҳар бошқармаси рўйхатдан ўтказиш санасидан бошлаб.
г) қимматбаҳо қоғозларни тарқатиш жараёнининг тугаши:	қимматбаҳо қоғозлар Мулкни бошқариш ва тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш Давлат қўмитасининг Тошкент шаҳар бошқармасидан рўйхатдан ўтгандан кейин икки ой ўтгач.
д) потенциал қимматбаҳо қоғоз харидорларига чегаралаш: акциялар қуйидагича жойлаштирилади:	

Чиқарилаётган акцияларнинг умумий сони		Тошкент шаҳар ҳокимияти улуши		жамоа улуши		эркин савдога	
фоиз	сони	фоиз	сони	фоиз	сони	фоиз	сони
100	65189	51	33246	4,78	3119	44,22	28824

ж) потенциал харидорлар қимматбаҳо қоғозларни сотиб олиши мумкин бўлган жой манзили:	Тошкент шаҳар, Шайхонтаҳур тумани, Бозор майдони, 28-уй.
з) акциялар бўйича тўланадиган дивидентлар муддати:	акциядорларнинг умумий йиғилиш қарорига кўра ҳар уч ойда, ярим йилда ёки бир йилда бир марта.
и) акцияларни чиқариш шакли:	Марказий депозитарийда сақлаш шарти билан 100 фоиз нақд пулсиз акциялар чиқариш. Акцияларни ҳуқуқ ҳисоби “TREPANG” АЖнинг депозитарийсида амалга оширилади.

“ЭСКИ ЖЎВА” ДЕҲҚОН БОЗОРИ

очиқ акциядорлик жамияти бошқаруви шуни маълум қиладики, жамият акциядорларининг навбатдаги умумий йиғилиши қарорига мувофиқ жамиятнинг 2000 йил молиявий-хўжалик фаолияти натижалари бўйича дивидентлар номинал қийматига нисбатан 27,9 фоиз тўланади.

Акциядорлар 2001 йил 4 майдан бошлаб қуйидаги манзилга мурожаат қилишлари мумкин:

Тошкент шаҳри, Шайхонтаҳур тумани,
Бозор майдони, 28-уй.

G`uncha

ДЎМБИРА

Дўмбирани чертманг бобо,
Момом яна йиғламасин.
Дўмбиранинг кўнгли ўксик,
Армонларнинг оғаси у.
Ишқ ҳақида айтар қўшиқ,
Ошиқларнинг ноласи у.
Induction Маррада суринган бедов,
Хоин ўққа учган ботир,
Сулув ташлаб кетган ўтов, —
Қув чаноғи лиқ асотир
Дўмбиранинг кўзи ситиқ,
Етимларнинг қайғуси у.
Ғам ҳақида айтар қўшиқ,
Кемтик қисмат орзуси у.
Дўмбирани чертманг бобо,
Момом яна йиғламасин...

Беҳзод МАЛЛАЕВ,
Нишон туманидаги 19-мактаб ўқувчиси

VATAN

Vatanimiz vatanimiz,
Go‘zal diyor vatanimiz.
Tug’ildik biz bu o‘lkada,
Zarhal diyor vatanimiz.
Karvoni zo‘r vatanimning,
Bog’lari bor vatanimning.
O‘tmishini saqlaydigan,
Yoshlari bor vatanimning.

KITOB

Men kitobman, kitobman,
Bilimlarda xitobman.
Varag’imni o‘qisang,
Bilimlarga to‘larsan.

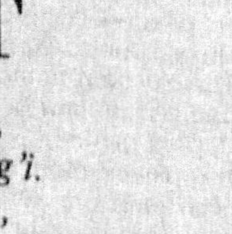

OT

Ot yugurar erta-kech,
Charchamasdan tuyog’i.
Ko‘chalarni changitib,
Taq-tuq qilar tuyog’i.

Feruz RAHIMOV,
Shofirkon tumanidagi
24-maktabning 5-sinf o‘quvchisi